MARTÍN MARTÍN

GENERALINĖS ADVOKATĖS VERICA TRSTENJAK IŠVADA, pateikta 2009 m. gegužės 7 d.[1]

Turinys

I — Įžanga . . . . . I - 11942

II — Teisinis pagrindas . . . . . I - 11943

A — Bendrijos teisė . . . . . I - 11943

1. EB sutartis . . . . . I - 11943

2. Direktyva 85/577 . . . . . I - 11944

B — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija . . . . . I - 11946

C — Nacionalinė teisė . . . . . I - 11947

III — Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas . . . . . I - 11948

IV — Procesas Teisingumo Teisme . . . . . I - 11949

V — Šalių argumentai . . . . . I - 11950

VI — Generalinės advokatės vertinimas . . . . . I - 11954

A — Įžanga . . . . . I - 11954

B — Prejudicinio klausimo vertinimas . . . . . I - 11955

1. Pirminės pastabos dėl prejudicinio klausimo . . . . . I - 11955

a) Bendrijos teisės nuostatos, kurių išaiškinimo prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas . . . . . I - 11955

b) Prejudiciniame klausime nurodytos problemos . . . . . I - 11957

2. Ar santykinis sutarties negaliojimas yra tinkama priemonė Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiosios pastraipos prasme? . . . . . I - 11958

1 — Originalo kalba: slovėnų

3. Bendra taisyklė: Bendrijos teisėje nėra jokios bendros pareigos vertinti *ex officio*. . . . . I - 11962

4. Bendros taisyklės išimtis: teismų praktika, susijusi su Direktyvomis 93/13 ir 87/102 . . . . . I - 11963

a) Teismų praktika, susijusi su Direktyva 93/13 . . . . . I - 11963

b) Teismų praktika, susijusi su Direktyva 87/102 . . . . . I - 11965

5. Teismų praktikos, susijusios su Direktyvomis 93/13 ir 87/102, taikymas šioje byloje . . . . . I - 11965

6. Nacionalinio teismo teisė ar pareiga veikti *ex officio*? . . . . . I - 11973

C — Išvada . . . . . I - 11974

VII — Išvada . . . . . I - 11975

I — Įžanga

1. Šioje byloje keliamas klausimas, ar nacionalinis teismas gali veikti *ex officio* ir pripažinti ne prekybai skirtose patalpose sudarytą sutartį negaliojančia dėl to, kad vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, nors taikoma nacionalinė teisė neleidžia veikti *ex officio*, bet, atvirkščiai, reikalauja, kad vartotojas, kuris tokios informacijos negavo, pats prašytų pripažinti sutartį negaliojančia. Šioje byloje prašoma išaiškinti Sutarties nuostatas dėl vartotojų apsaugos ir 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose[2] (toliau – Direktyva 85/577), 4 straipsnio trečią pastraipą, pagal kurią valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų nustatytos tinkamos vartotojų apsaugos priemonės tais atvejais, kai jiems nebuvo pateikta informacija apie teisę nutraukti sutartį.

2. Ne prekybai skirtose patalpose sudaromų sutarčių atveju siekiant apsaugoti vartotojus yra svarbu, kad jie ne tik turėtų teisę tokią sutartį nutraukti, bet ir būtų tinkamai informuoti apie ją ir kad būtų užtikrinamos tinkamos ir veiksmingos priemonės, jei ši informacija vartotojams nebuvo pateikta. Kai vartotojas sudaro tokią sutartį, iš tikrųjų

2 — OL L 372, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 262.

dažnai jis negali objektyviai įvertinti visų pasekmių, kurios jam kils iš šios sutarties. Kadangi vartotojas yra silpniausioji sutarties šalis, nagrinėjamoje byloje reikės įvertinti, ar veiksmingai jų teisių apsaugai užtikrinti būtina, kad nacionalinis teismas bylose, susijusiose su tokiomis sutartimis, *ex officio* patikrintų, ar paisoma šių teisių.

(t) įnašas stiprinant vartotojų apsaugą;

<…>“

II — Teisinis pagrindas

4. Pagal EB 95 straipsnį:

A — *Bendrijos teisė*

„<…>

1. EB sutartis

3. EB 3 straipsnyje nustatyta:

3. Komisija savo pasiūlymuose, numatytuose 1 dalyje, dėl sveikatos, saugos, aplinkos apsaugos ir vartotojų apsaugos dėmesį kreipia į aukšto lygio apsaugą ir ypač atsižvelgia į visas mokslo faktais pagrįstas naujoves. Pagal atitinkamą kompetenciją šio tikslo taip pat siekia Europos Parlamentas ir Taryba.

„1. Siekiant 2 straipsnyje iškeltų tikslų, kaip numatyta šioje Sutartyje ir laikantis joje nustatytų terminų, Bendrijos veiklos sritys yra šios:

<…>

<…>“

5. Remiantis EB 153 straipsniu:

„1. Siekdama remti vartotojų interesus ir užtikrinti vartotojų aukšto lygio apsaugą, Bendrija padeda užtikrinti vartotojų sveikatą, saugą ir ekonominius interesus, taip pat skatinti jų teisę į informaciją, švietiamąją veiklą ir burtis į organizacijas savo interesams ginti.

2. Į vartotojų apsaugos reikalavimus atsižvelgiama nustatant bei įgyvendinant kitas Bendrijos politikos ir veiklos kryptis.

3. Bendrija šio straipsnio 1 dalyje nurodytų tikslų padeda siekti:

a) priemonėmis, kurios pagal 95 straipsnį priimamos vidaus rinkos sukūrimui užbaigti;

b) priemonėmis, kuriomis remiama, papildoma ir stebima valstybių narių vykdoma politika.

4. Taryba, spręsdama 251 straipsnyje nustatyta tvarka ir pasikonsultavusi su Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu, imasi šio straipsnio 3 dalies b punkte nurodytų priemonių.

5. Priemonės, kurių buvo imtasi pagal 4 dalį, jokiai valstybei narei nekliudo ir toliau laikytis apsaugos priemonių arba imtis griežtesnių apsaugos priemonių. Tokios priemonės turi atitikti šią Sutartį. Apie jas pranešama Komisijai.“

2. Direktyva 85/577

6. Direktyvos 85/577 ketvirtoje, penktose ir šeštoje konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„kadangi ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių ypatumas yra tas, kad paprastai būtent pardavėjas pradeda sutarties derybas, kurioms vartotojas nėra pasirengęs arba yra netikėtai užkluptas; kadangi vartotojas dažnai negali palyginti pasiūlymo kokybės ir kainos su kitais pasiūlymais; kadangi šis netikėtumo

elementas paprastai yra ne tik išnešiojamoje prekyboje sudaromose sutartyse, bet ir kitų rūšių sutartyse, kurias pardavėjas sudaro ne prekybai skirtose patalpose;

7. Direktyvos 85/577 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva taikoma sutartims, pagal kurias pardavėjas tiekia prekes ar paslaugų teikėjas teikia paslaugas vartotojui ir kurios sudaromos:

kadangi vartotojui turėtų būti suteiktos mažiausiai septynios dienos, per kurias jis turėtų teisę nutraukti sutartį[3], kad galėtų įvertinti iš sutarties kylančius įsipareigojimus;

<…>

— pardavėjo vizito

kadangi turėtų būti imamasi atitinkamų priemonių užtikrinti, kad vartotojui būtų raštu pranešama apie šį svarstymo laikotarpį.“

i) į to ar kito vartotojo gyvenamąją patalpą metu;

<…>

jei apsilankoma ne pagal aiškiai pareikštą vartotojo prašymą.“

3 — Kalbant apie sąvokas „nutraukimas“ ir „atsisakymas“, reikia atkreipti dėmėsį į tai, kad Direktyvoje 85/577 vartojami du žodžiai: 4 straipsnio pirmojoje pastraipoje, kur kalbama apie vartotojo „teisę nutraukti sutartį“ („Widerrufsrecht“, „right of cancellation“, „derecho de rescisión/a rescindir“), o 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad vartotojas „turi teisę atsisakyti savo veiksmų rezultatų“ („das Recht, von der eingegangenen Verpflichtung zurückzutreten“, „right to renounce the effects of his undertaking“, „derecho de renunciar a los efectos de su kompromiso“). Dėl Direktyvos 85/577 redakcijos vokiečių kalba reikia pažymėti, kad ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje vartojamas tas pats žodis kaip 5 straipsnio 1 dalyje („das Recht, <…> zurückzutreten“). Sąvokų „nutraukimas“ ir „atsisakymas“ lyginamoji analizė viršytų šios išvados analizės apimtį, nes jų teisines pasekmes apibrėžia nacionalinė teisė; tik reikia pabrėžti, kad šioje išvadoje vartojami ne šie du žodžiai, o tik žodžių junginys „sutarties nutraukimas“.

8. Pagal Direktyvos 85/577 4 straipsnį:

„Sandorių, kuriems taikomas 1 straipsnis, atveju iš pardavėjų reikalaujama raštu pranešti vartotojams apie jų teisę nutraukti sutartį per 5 straipsnyje nustatytą terminą, kartu su asmens, kurio atžvilgiu ta teise gali būti pasinaudota, pavarde (pavadinimu) ir adresu.

Tokiame pranešime turi būti nurodyta data ir dalykai, leidžiantys identifikuoti sutartį. Vartotojui jis įteikiamas:

a) 1 straipsnio 1 dalies atveju – sutarties sudarymo metu;

b) 1 straipsnio 2 dalies atveju - ne vėliau kaip sutarties sudarymo metu;

c) 1 straipsnio 3 ir 4 dalių atveju – tada, kai vartotojas pateikia pasiūlymą.

Valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinės teisės aktuose būtų nustatytos atitinkamos [tinkamos] vartotojų apsaugos priemonės tais atvejais, kai šiame straipsnyje nurodyta informacija nepateikiama.“

9. Remiantis Direktyvos 85/577 5 straipsniu:

„1. Vartotojas turi teisę atsisakyti savo veiksmų rezultatų išsiųsdamas pranešimą per ne trumpesnį kaip septynių dienų laikotarpį[4] nuo 4 straipsnyje nurodyto pranešimo gavimo nacionalinės teisės aktuose nustatyta tvarka. Pakanka, kad toks pranešimas būtų išsiųstas iki šio laikotarpio pabaigos.

2. Pranešimo pateikimas atleidžia vartotoją nuo bet kokių įsipareigojimų pagal nutrauktąją sutartį.“

B — *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija*

10. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos[5] (toliau – Chartija)

4 — Ši išnaša nurodyta tik redakcijoje slovėnų kalba.

5 — Chartija pirmą kartą buvo oficialiai paskelbta 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje (OL C 364, p. 1), paskui dar kartą 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre (OL C 303, p. 1).

38 straipsnyje „Vartotojų apsauga“ numatyta:

„Sąjungos politika užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį.“

C — *Nacionalinė teisė*

11. Ispanijoje Direktyva 85/577 į nacionalinę teisę buvo perkelta 1991 m. lapkričio 21 d. Įstatymu 26/1991 dėl ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių[6] (toliau – Įstatymas 26/1991).

12. Šio įstatymo 3 straipsnyje numatyta:

„1. Sutartis ar sutarties oferta, nurodytos 1 straipsnyje, turi būti sudaromos raštu dviem egzemplioriais, pridedant nutraukimo[7] dokumentą ir nurodant datą kartu su vartotojo parašu.

2. Sutarties ar sutarties ofertos dokumente paryškintomis raidėmis ir iš karto virš vartotojui pasirašyti skirtos vietos turi būti aiški ir tiksli nuoroda į tai, kad jis turi teisę atšaukti duotą sutikimą, ir į pasinaudojimo tokia teise sąlygas bei pasekmes.

3. Nutraukimo dokumente turi būti aiškiai matoma nuoroda „nutraukimo dokumentas“ ir nurodyta asmens, kuriam jį reikia nusiųsti, pavardė ir adresas bei duomenys, iš kurių būtų galima identifikuoti sutartį bei jos šalis.

4. Pasirašius sutartį, verslininkas arba asmuo, kuris veikia jo vardu, vartotojui įteikia vieną iš dviejų egzempliorių ir nutraukimo dokumentą.

5. Šiame straipsnyje nurodytų pareigų įvykdymą privalo įrodyti verslininkas.“

6 — 1991 m. lapkričio 21 d. Įstatymas 26/1991 dėl ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių (BOE nº283, 1991 m. lapkričio 26 d.).

7 — Įstatyme 26/1991 vartojamas žodis „revoción“.

13. Įstatymo 26/1991 4 straipsnyje numatytos jo 3 straipsnyje išvardytų reikalavimų nesilaikymo pasekmės ir jame nustatyta:

„Kai sutartis pasirašyta ar sutarties oferta pateikta pažeidžiant ankstesniame straipsnyje nurodytus reikalavimus, jos gali būti panaikintos vartotojui paprašius.

Verslininkas bet kuriuo atveju negali remtis negaliojimo sąlyga, nebent neįvykdymas būtų siejamas tik su vartotoju.“

14. Pagal šio įstatymo 9 straipsnį:

„Vartotojas negali atsisakyti šiuo įstatymu suteikiamų teisių. Vis dėlto laikomos galiojančiomis sutarties sąlygos, kurios yra palankesnės vartotojui.“

III — Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

15. 2003 m. gegužės 20 d. Eva Martín Martín savo gyvenamojoje vietoje pasirašė sutartį su įmonės *EDP Editores S.L.* (toliau – *EDP*) atstovu dėl 15 knygų, 5 DVD ir DVD grotuvo įsigijimo[8]. Šios prekės jai buvo pristatytos 2003 m. birželio 2 dieną. Prekių kaina buvo 1909 EUR, iš kurių E. Martín Martín sumokėjo 47,48 EUR, o likusi 1 861,52 EUR suma liko nesumokėta.

16. Kadangi už pristatytas prekes nebuvo sumokėta, EDP kreipėsi į *Juzgado de Primera Instancia nº 1 de Salamanca* prašydama pradėti prieš E. Martín Martín mokėjimo įsakymo procedūrą ir reikalaudama, kad ši sumokėtų 1 861,52 eurų sumą kartu su įstatyme numatytomis palūkanomis. E Martín Martín pateikė *Audiencia Provincial de Salamanca* (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) apeliacinį skundą dėl 2007 m. birželio 14 d. Sprendimo, kuriuo jai buvo įsakyta sumokėti reikalaujamą sumą.

17. Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas teigia, kad ginčijama sutartis gali būti negaliojanti, nes varto-

8 — Reikia pažymėti, kad E. Martín Martín partneris pagal įstatymą Juan Caballo Bueno sutartyje nurodytas kaip pirkėjas, tačiau šią sutartį pasirašė E. Martín Martín. Todėl per visą procesą Ispanijos teismuose E. Martín Martín buvo laikoma vienintele sutarties šalimi.

toja nebuvo informuota apie jos teisę nutraukti sutartį per septynias dienas nuo prekių gavimo ir apie pasinaudojimo tokia teise sąlygas ir pasekmes. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pabrėžia, kad vartotoja neprašė pripažinti sutarties negaliojančia nei pirmosios instancijos teisme, nei apeliaciniame procese.

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atžvilgiu nurodo, kad pagal Ispanijos teisę – būtent pagal Įstatymo 26/1991 4 straipsnį – vartotojas turi prašyti pripažinti negaliojančia sutartį, kurią sudarant nebuvo laikytasi reikalavimo informuoti vartotoją apie jo teisę ją nutraukti. Pagal Ispanijos teisę, reglamentuojančią civilinį procesą, taikomas vadinamasis „principio de justicia rogada“, t. y. principas, kad teismas *ex officio* negali vertinti bylos šalių nenurodytų faktinių aplinkybių, įrodymų ir reikalavimų. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar priimdamas sprendimą šioje byloje jis turi atsižvelgti tik į šalių apeliaciniame procese pateiktus motyvus, ar vis dėlto Direktyva 85/577 leidžia jam pripažinti sutartį negaliojančia *ex officio*.

19. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar EB 153 straipsnis, skaitomas kartu su EB 3 ir 95 straipsniais bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 38 straipsniu ir 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose direktyva, būtent jos 4 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą dėl pirmojoje instancijoje priimto sprendimo, gali *ex officio* pripažinti negaliojančia į minėtos direktyvos taikymo sritį patenkančią sutartį, nors vartotojas, atsakovas byloje, nei pareikšdamas prieštaravimą dėl prašymo pradėti mokėjimo įsakymo procedūrą, nei per teismo posėdį, kai buvo priimtas sprendimas, nei vykstant apeliaciniam procesui šiuo negaliojimu nesirėmė?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

20. Teisingumo Teismas nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą gavo 2008 m. gegužės 26 dieną. Vykstant rašytinei proceso daliai pastabas pateikė *EDP*, Ispanijos vyriausybė, Austrijos vyriausybė bei Komisija. Per 2009 m. kovo 12 d. teismo posėdį *EDP*, Ispanijos vyriausybė, Čekijos vyriausybė, kuri nepateikė rašytinių pastabų, ir Komisija išsakė

žodines pastabas ir atsakė į Teisingumo Teismo klausimus.

V — Šalių argumentai

21. *EDP* mano, kad Direktyvos 85/577 4 straipsnis negali būti aiškinamas taip, kad jis leidžia nacionaliniam teismui *ex officio* pripažinti negaliojančia sutartį, sudarytą su vartotoju ne prekybai skirtose patalpose, jeigu šis vartotojas negaliojimu nesirėmė.

22. Pateikdama savo argumentus *EDP* pabrėžia, kad pagal Direktyvos 85/577 4 straipsnį valstybės narės turi užtikrinti, kad jų nacionalinės teisės aktuose būtų nustatytos tinkamos vartotojų apsaugos priemonės ir kad jokiame direktyvos straipsnyje nenumatyta, jog teismas gali pripažinti negaliojimą *ex officio*, nors vartotojas tuo nesirėmė. Atitinkamas Ispanijos teisės aktas[9], kuriame nustatyta, kad vartotojas turi prašyti, jog sutartis būtų pripažinta negaliojančia, jos manymu, neprieštarauja Direktyvos 85/577 4 straipsniui, bet, atvirkščiai, labiau saugo vartotojų teisę. *EDP* teigimu, šiuo atžvilgiu reikia nustatyti, ar dėl šios nuostatos praktikoje nėra neįmanoma arba pernelyg sunku pasinaudoti Bendrijos teisine sistema suteiktomis teisėmis[10].

23. Be to, *EDP* nurodo, kad Ispanijos teisėje daromas skirtumas tarp santykinio negaliojimo ir absoliutaus negaliojimo. Ji pabrėžia, kad galimas ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių negaliojimas yra santykinis negaliojimas, kurio pripažinimo visada turi prašyti viena iš šalių. Kai kalbama apie absoliutų negaliojimą, pagal Ispanijos teisę ieškiniui dėl pripažinimo negaliojančiu netaikomas senaties terminas ir jį taip pat gali pareikšti trečiasis asmuo; be to, tokį negaliojimą gali pripažinti teismas *ex officio*.

24. *Ispanijos vyriausybė* mano, kad Direktyvos 85/577 4 straipsnis nebūtinai gali būti aiškinamas kaip leidžiantis nacionaliniam teismui *ex officio* pripažinti negaliojančiomis ne prekybai skirtose patalpose sudarytas sutartis, nors vartotojas vykstant procesui sutarties negaliojimu niekada nesirėmė.

25. Ji teigia, kad Įstatymu 26/1991 vartotojams užtikrinamas apsaugos lygis visiškai

9 — *EDP* mano, kad šioje byloje atrodo svarbus 2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus dekretas (*Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre*), kuriuo panaikintas Įstatymas 26/1991. Kaip teigia Ispanijos vyriausybė (žr. šios išvados 11 išnašą), šioje byloje vis dėlto taikomas Įstatymas 26/1991, kuris galiojo susiklosčius faktinėms aplinkybėms.

10 — *EDP* šiuo atveju nurodo 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Peterbroeck* (C-312/93, Rink. p. I-4599, 14 punktas).

atitinka EB sutarties ir Direktyvos 85/577 reikalavimus, todėl šiuo įstatymu, jos nuomone, visiškai ir teisingai perkeliamos Direktyvos 85/577 nuostatos į Ispanijos teisinę sistemą[11]. Įstatymo 26/1991 4 straipsniu suteikiama tinkama apsauga dėl nuostatos, kad vartotojas gali prašyti pripažinti sutartį negaliojančia, jeigu jis nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį. Ji tvirtina, kad pagal Direktyvos 85/577 4 straipsnį valstybėms narėms kylanti pareiga užtikrinti, kad jų nacionalinės teisės aktuose būtų nustatytos tinkamos vartotojų apsaugos priemonės, gali būti įvykdoma įvairiais būdais; vienas iš jų - suteikti vartotojui galimybę prašyti pripažinti negaliojimą. Pasirinkimą, kaip ši vartotojų apsauga bus užtikrinta, Ispanijos vyriausybės nuomone, reglamentuoja kiekvienos valstybės narės vidaus teisė.

26. Ispanijos vyriausybė tvirtina, kad iš Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais[12] (toliau - Direktyva 93/13), matyti, jog teismas turi turėti galimybę *ex officio* pripažinti negaliojančiomis nesąžiningas sąlygas sutartyse su vartotojais, jei to reikia viešajai tvarkai užtikrinti. Ji nurodo bylas *Océano Grupo*[13] , *Cofidis*[14], ir *Mostaza Claro*[15]. Nors nagrinėjamoje byloje taikoma ne Direktyva 93/13, o Direktyva 85/577, Ispanijos vyriausybės nuomone, taip pat reikia atsižvelgti ir į minėtą teismų praktiką vertinant šią bylą Direktyvos 85/577 pagrindu. Vis dėlto ji mano, kad reikia nustatyti, ar šioje byloje kyla viešosios tvarkos klausimas.

27. *Austrijos vyriausybė* mano, kad Direktyvos 85/577 4 straipsnis turi būti aiškinamas kaip nereikalaujantis iš valstybių narių, kad jų teismai *ex officio* pripažintų negaliojančiomis ne prekybai skirtose patalpose sudarytas sutartis, jeigu vartotojas nesirėmė negaliojimu nacionaliniame teisme.

28. Austrijos vyriausybė tvirtina, kad iš Direktyvos 85/577 4 straipsnio negalima padaryti išvados, kad sutartis jau yra negaliojanti dėl to, kad verslininkas neinformavo vartotojo paie jo teisę nutraukti sutartį. Skirtingai nei

11 — Ispanijos vyriausybė taip pat tvirtina, kad Ispanijos teisėje Įstatymas 26/1991 buvo pakeistas 2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus dekretu (*Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre*), tačiau faktinių aplinkybių atsiradimo momentu Įstatymas 26/1991 dar galiojo.

12 — OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288.

13 — 2000 m. birželio 27 d. Sprendimas *Océano Grupo ir Salvat Editores* (C-240/98–C-244/98, Rink. p. I-4941).

14 — 2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimas *Cofidis* (C-473/00, Rink. p. I-10875).

15 — 2006 m. spalio 26 d. Sprendimas *Mostaza Claro* (C-168/05, Rink. p. I-10421).

šioje direktyvoje, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodyta, jog „valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje <…> nebūtų privalomos vartotojui <…>“. Direktyvos 85/577 4 straipsnyje tik nustatyta, jog „valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinės teisės aktuose būtų nustatytos atitinkamos vartotojų apsaugos priemonės“. Austrijos vyriausybė tvirtina, kad nesant Bendrijos teisės aktų ir pagal nusistovėjusią teismų praktiką, kiekviena valstybė narė savo nacionalinėje teisinėje sistemoje turi nustatyti ieškinių, skirtų užtikrinti iš Bendrijos teisės kylančių asmenų teisių apsaugą, procesines taisykles[16].

29. Austrijos vyriausybė taip pat pabrėžia, kad valstybės narės gali – jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį – numatyti kitas tinkamas priemones, ir kaip pavyzdį nurodo, kad vartotojas gali nutraukti sutartį netaikant jam apribojimų laiko atžvilgiu[17]; kita įmanoma priemonė galėtų būti teismų pareiga informuoti vartotoją apie jo teisę nutraukti sutartį. Todėl negaliojimo pripažinimas *ex officio* tėra viena iš galimybių, kurias turi valstybės narės tam, kad apsaugotų vartotojus Direktyvos 85/577 4 straipsnio prasme.

30. Todėl Austrijos vyriausybė mano, kad Direktyvos 85/577 4 straipsniu nereikalaujama, kad valstybių narių teismai *ex officio* pripažintų negaliojančia sutartį, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę ją nutraukti.

31. Tačiau *Komisija* mano, kad Direktyva 85/577 turi būti aiškinama taip, kad nacionalinis teismas turi – jeigu sutartis buvo sudaryta pažeidžiant pareigą informuoti vartotoją apie jo teisę nutraukti sutartį – pripažinti *ex officio* šį pažeidimą, taigi ir sutarties negaliojimą, net jei vartotojas sutarties negaliojimu nesirėmė. Komisijos teigimu, galimybė vartotojui prašyti, jog sutartis būtų pripažinta negaliojančia, jeigu jis nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, nėra tinkama vartotojo apsaugos priemonė Direktyvos 85/577 4 straipsnio prasme. Ji teigia, kad išlieka pavojus, jog vartotojas nežinos apie savo teises ir todėl jų nesieks ginti.

32. Komisija priduria, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, nesant Bendrijos teisės aktų atitinkamoje srityje, procesines taisykles, užtikrinančias asmenims Bendrijos teisės suteikiamų teisių apsaugą, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi nustatyti kiek-

16 — Austrijos vyriausybė šiuo klausimu nurodo 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Rewe* (33/76, Rink. p. 1989, 5 punktas) ir 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, Rink. p. I-2271, 39 punktas).

17 — Šiuo klausimu Austrijos vyriausybė remiasi 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendimu *Heininger* (C-481/99, Rink. p. I-9945).

vienos valstybės narės vidaus teisės sistema, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei panašias vidaus teisės situacijas reglamentuojančios taisyklės (lygiavertiškumo principas) ir kad dėl jų įgyvendinti Bendrijos teisės suteiktas teises nėra praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga (veiksmingumo principas)[18]. Komisija taip pat mano, kad nacionaliniai teismai gali veikti *ex officio* tik išimtiniais atvejais ir tik užtikrinant bendrąjį interesą[19].

33. Vis dėlto, Komisija tvirtina, kad Teisingumo Teismas savo teismų praktikoje, susijusioje su Direktyva 93/13, jau nusprendė, kad nacionalinis teismas gali vertinti *ex officio*, jeigu su vartotojais sudarytose sutartyse yra nesąžiningų sąlygų[20]. Be to, Teisingumo Teismas dėl 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo[21] (toliau – Direktyva 87/102) taip pat nusprendė, jog nacionalinis teismas turi teisę *ex officio* užtikrinti, kad vartotojas galėtų apginti tam tikras teises kreditoriaus atžvilgiu[22]. Komisija mano, kad ši teismų praktika pagal analogiją taikoma ir Direktyvos 85/577 aiškinimui.

34. Per teismo posėdį Komisija pridūrė, kad kitos priemonės, kaip antai administracinės nuobaudos, galimybė nutraukti sutartį netaikant apribojimų laiko atžvilgiu ar teismų pareiga informuoti vartotoją apie jo teisę nutraukti sutartį, nėra tinkamos vartotojui apsaugoti. Žinoma, administracinės nuobaudos gali būti atgrasančios, bet jos neskirtos apsaugoti konkretų vartotoją; galimybė nutraukti sutartį netaikant apribojimų laiko atžvilgiu nėra tinkama priemonė, nes išlieka pavojus, kad vartotojas nežinos apie savo teises; teismų pareiga informuoti vartotoją apie jo teisę nutraukti sutartį vis dėlto priklauso nuo to, ar nacionalinėmis procesinėmis nuostatomis tokia galimybė leidžiama. Galiausiai Komisija tvirtina, kad atsižvelgiant į tai, jog tam tikrais atvejais vartotojas norės pallikti sutartį galioti, jis turi turėti galimybę pasipriešinti negaliojimo konstatavimui ir kad tokias atvejais sutartis jam ir toliau bus privaloma.

18 — Šiuo atžvilgiu Komisija nurodo 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *van Schijndel ir van Veen* (C-430/93 in C-431/93, Rink. p. I-4705, 17 punktas); 2003 m. gruodžio 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Italiją* (C-129/00, Rink. p. I-14637, 25 punktas); 2007 m. birželio 7 d. Sprendimą *van der Weerd ir kt.* (C-222/05–C-225/05, Rink., p. I-4233, 28 punktas) ir 2006 m. spalio 26 d. Sprendimą *Mostaza Claro* (C-168/05, Rink. p. I-1421, 24 punktas).

19 — Komisija šiuo klausimu remiasi 18 išnašoje minėtais sprendimais *van Schijndel* (21 punktas) ir *van der Weerd* (35 punktas).

20 — Komisija šiuo atžvilgiu nurodo sprendimus *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 28 punktas), *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 32 punktas) ir *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 27 punktas).

21 — OL L 42, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326. Reikia pažymėti, kad ši direktyva buvo panaikinta 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančia Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, p. 66).

22 — Komisija šiuo klausimu nurodo 2007 m. spalio 4 d. Sprendimą *Rampion* (C-429/05, Rink. p. I-8017).

35. *Čekijos vyriausybė*, kuri rašytinių pastabų nepateikė, per teismo posėdį nurodė, kad nepritaria Komisijos pozicijai ir kad Direktyva 85/577, jos nuomone, negali būti aiškinama, kaip leidžianti nacionaliniam teismui *ex officio* pripažinti negaliojančiomis ne prekybai skirtose patalpose sudarytas sutartis, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti šią sutartį.

36. Čekijos vyriausybė savo poziciją pagrindžia trimis argumentais. Pirma, kad negaliojimo pripažinimas *ex officio* kelia grėsmę vartotojo teisei nuspręsti, ar jis nori, kad sutartis ir toliau galiotų; iš tikrųjų pagal Direktyvos 85/577 5 straipsnį tik vartotojas turi teisę nutraukti sutartį. Net jei vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, ši teisė neišnyksta, nes remiantis Direktyvos 85/577 5 straipsniu sutarties nutraukimo terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tada, kai vartotojui apie šią teisę pranešama. Antra, Čekijos vyriausybė nurodo, kad valstybės narės turi išimtinę kompetenciją civilinio proceso teisės srityje; pasidalinamoji kompetencija egzistuoja tik teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose atveju ir tik kai bylose yra tarpvalstybinių elementų. Jos nuomone, galima suabejoti, ar EB 94 straipsnis (buvęs EB 100 straipsnis), kuriuo remiantis priimta Direktyva 85/577, gali būti naudojamas priimant priemones, priskirtas valstybių narių išimtinės kompetencijos sričiai. Jos nuomone, vertinant šį klausimą, reikia atsižvelgti į proporcingumo principą. Trečia, Čekijos vyriausybė tvirtina, kad teismų praktika, susijusi su kitomis vartotojų apsaugos srities direktyvomis, kurių atžvilgiu Teisingumo Teismas jau leido nacionaliniams teismams veikti *ex officio*, negali būti taikoma šioje byloje, nes ši susijusi su Direktyva 85/577, kurioje įtvirtintos kitos nuostatos ir kita sistema, nei direktyvose, kurių atžvilgiu Teisingumo Teismas leido nacionaliniams teismams veikti *ex officio*.

VI — Generalinės advokatės vertinimas

A — *Įžanga*

37. Šioje byloje nagrinėjamos problemos, susijusios su sutarčių sudarymu ne prekybai skirtose patalpose, ir klausimas dėl pasekmių,

kylančių iš to, kad vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti tokias sutartis. Teisingumo Teismas savo sprendimuose jau ne kartą nagrinėjo problemas dėl tokios informacijos nepateikimo pasekmių[23], tačiau iki šiol niekada nesprendė, ar nacionaliniai teismai šiuo atžvilgiu turi vaidinti aktyvų vaidmenį ir ar jie turi veikti *ex officio*, jei informacija vartotojui nepateikta. Taigi Teisingumo Teismas, priimdamas sprendimą šioje byloje, turės labai tiksliai išnagrinėti Direktyvos 85/577 tikslus ir konkrečių jos nuostatų formuluotes.

38. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prejudiciniu klausimu klausia, ar kartu skaitomos EB 153 straipsnio, EB 3 ir 95 straipsnių, Chartijos 38 straipsnio ir Direktyvos 85/577, būtent jos 4 straipsnio, nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad jomis nacionaliniam teismui leidžiama *ex officio* pripažinti negaliojančia ne prekybai skirtose patalpose sudarytą sutartį, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę ją nutraukti, ir nepaisant to, kad vartotojas nacionaliniame teisme sutarties negaliojimu nesirėmė.

23 — Žr. Sprendimą *Heininger* (minėtą 17 išnašoje); 2005 m. spalio 25 d. Sprendimą *Schulte* (C-350/03, Rink. p. I-9215); 2005 m. spalio 25 d. Sprendimą *Crailsheimer Volksbank* (C-229/04, Rink. p. I-09273) ir 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Hamilton* (C-412/06, Rink. p. I-2383).

B — *Prejudicinio klausimo vertinimas*

1. Pirminės pastabos dėl prejudicinio klausimo

a) Bendrijos teisės nuostatos, kurių išaiškinimo prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas

39. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti kelias Bendrijos teisės nuostatas ir ypač EB 153 straipsnį kartu su EB 3 ir 93 straipsniais, Chartijos 38 straipsniu ir kai kuriomis Direktyvos 85/577 nuostatomis. Tarp šių nuostatų Direktyvos 85/577, kuri, kaip antrinės teisės norma, sukonkretina pirminėje teisėje numatytas Bendrijos pastangas apsaugoti vartotojus, aiškinimas nulems sprendimą šioje byloje.

40. EB 153 straipsnio, Sutartyje esančio antraštinėje dalyje, skirtoje „vartotojų apsaugai“, pirmoje dalyje įtvirtinta bendra nuostata, pagal kurią, siekdama remti vartotojų interesus ir užtikrinti vartotojų aukšto lygio apsaugą, Bendrija padeda užtikrinti vartotojų sveikatą, saugą ir ekonominius interesus, taip pat skatinti jų teisę į informaciją, švietiamąją veiklą ir burtis į organizacijas

savo interesams ginti; šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad į vartotojų apsaugos reikalavimus atsižvelgiama nustatant bei įgyvendinant kitas Bendrijos politikos ir veiklos kryptis. EB 153 straipsnio trečioje dalyje nurodyta, kokias priemonės Bendrija priima tam, kad pasiektų vartotojų apsaugos tikslus, ir kuriuo pagrindu remiamasi. Šio straipsnio penkta dalimi leidžiama valstybėms narėms imtis griežtesnių vartotojų apsaugos priemonių.

41. Taigi EB 153 straipsnis yra bendroji Bendrijos pirminės teisės nuostata, skirta vartotojų apsaugai. Dar bendresnė nuostata, susijusi su vartotojų apsauga, įtvirtinta EB 3 straipsnio 1 dalyje, kurioje apibrėžiamos įvairios Bendrijos veiklos sritys, tarp kurių pagal šio straipsnio t punktą numatytas įnašas stiprinant vartotojų apsaugą. Direktyvos 85/577 nuostatos turės būti aiškinamos atsižvelgiant į šias bendrąsias EB sutarties nuostatas.

42. Nacionalinis teismas savo prejudiciniu klausimu taip pat prašo išaiškinti EB 95 straipsnį ir Chartijos 38 straipsnį.

43. EB 95 straipsnis naudojamas kaip pagrindas priimti priemones, kurios skirtos vidaus rinkos sukūrimui ir veikimui. Iš šios nuostatos aiškiai nematyti, kodėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo ją išaiškinti, nes Direktyva 85/577 buvo priimta remiantis ne šiuo teisiniu pagrindu, bet EB 94 straipsniu (buvęs EB 100 straipsnis). Todėl EB 95 straipsnio aiškinimas šioje byloje nėra būtinas.

44. Chartijos 38 punkte nustatyta, kad Sąjungos politika užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį. Reikia pabrėžti, kad Chartijos nuostatos nėra Bendrijos teisinės sistemos dalis, taigi Teisingumo Teismas neturi kompetencijos jų aiškinti[24]. Tai tiesa, kad generaliniai advokatai savo išvadose pateikdami argumentus dažnai remiasi Chartija[25] ir kad Teisingumo Teismas taip pat jau minėjo Chartiją savo argumentuose[26]. Taigi šioje byloje galima remtis Chartijos nuostatomis kaip pagalba aiškinant Direktyvos 85/577 nuostatas, net jei nebus galima jų nurodyti atsakant į prejudicinį klausimą.

24 — Šiuo klausimu žr. 2005 m. spalio 6 d. Nutartį *Vajnai* (C-328/04, Rink. p. I-8577, 13 punktas) ir 2008 m. sausio 16 d. Nutartį *Polier* (C-361/07, 11 punktas).

25 — Žr., pavyzdžiui, generalinio advokato M. Poiares Maduro išdavą, pateiktą 2008 m. rugsėjo 9 d. byloje *Elgafaji* (2009 m. vasario 17 d. Sprendimas, C-465/07, Rink. p. I-921, 21 ir 23 punktai); mano 2008 m. rugsėjo 11 d. Išvadą byloje *Gorostiaga Atxalandabaso prieš Parlamentą* (2009 m. vasario 19 d. Sprendimas, C-308/07 P, 56, 91 ir 92 punktai); generalinio advokato P. Mengozzi išvadą, pateiktą 2009 m. sausio 21 d. byloje *Mono Car Styling* (C-12/08, nagrinėjama Teisme, 49, 83, 95 ir 97 punktai); generalinės advokatės J. Kokott išvadą, pateiktą 2009 m. sausio 22 d. byloje *Mellor* (2009 m. balandžio 30 d. Sprendimas, C-75/08, Rink. p. I-3799, 24, 25 ir 33 punktai).

26 — Žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, Rink. p. I-2271, 37 punktas).

45. Direktyvos 85/577 nuostatų išaiškinimas bus labai svarbus pateikiant atsakymą į prejudicinį klausimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prejudiciniame klausime aiškiai nurodo tik direktyvos 4 straipsnį, bet Teisingumo Teismas pagal nusistovėjusią teismų praktiką turi pateikti nacionaliniam teismui visapusį Bendrijos teisės išaiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui šio teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinis teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose[27]. Aiškinant Direktyvą 85/577 reikės ypač atsižvelgti ne tik į jos 4 straipsnį, bet ir į 5 straipsnį, susijusį su vartotojo teise nutraukti sutartį.

b) Prejudiciniame klausime nurodytos problemos

46. Prieš pradedant analizuoti prejudicinį klausimą, reikėtų atkreipti dėmesį į nurodytų teisinių problemų sudėtingumą, kuris yra šios analizės pagrindas.

47. Pirma, iš nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikiamų nuorodų matyti, kad nacionalinis teismas iš pradžių daro prielaidą, jog Ispanijos teisės aktas, pagal kurį vartotojas turi prašyti pripažinti negaliojimą, neatitinka Bendrijos teisės ir ypač Direktyvos 85/577 nuostatų bei EB sutarties nuostatų, susijusių su vartotojų apsauga. Todėl analizuojant prejudicinį klausimą reikės patikrinti, ar ši prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prielaida yra teisinga ir ar atitinkami Ispanijos teisės aktai užtikrina tinkamas priemones, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

48. Antra, reikia atsižvelgti į tą aplinkybę, kad prejudicinis klausimas susijęs su negaliojimo pripažinimu *ex officio*, jeigu vartotojui nesuteikta informacija; kadangi nacionalinis teismas mano, kad santykinis negaliojimas nėra tinkama vartotojų apsaugos priemonė, jis norėtų taikyti absoliutų negaliojimą tam, kad būtų užtikrinta ši apsauga. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia ne to, ar gali taikyti *ex officio* Direktyvos 85/577 nuostatas, bet to, ar gali savo iniciatyva taikyti Ispanijos teisės akto, kuriuo ši direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, nuostatas. Iš tikrųjų jokioje Direktyvos 85/577 nuostatoje nenustatyta, kad sutartis negalioja, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti šią ne prekybai skirtose patalpose sudarytą sutartį. Taigi direktyvoje nenumatyta jokia kita pasekmė tuo atveju, kai vartotojas nebuvo informuotas apie šią teisę, tačiau 4 straipsnio trečiojoje pastraipoje tik nurodyta, jog valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinės teisės aktuose būtų nustatytos tinkamos vartotojų apsaugos priemonės tais atvejais, kai šiame straipsnyje

27 — Žr., pavyzdžiui, 1990 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *SARPP* (C-241/89, Rink. p. I-4695, 8 punktas); 1999 m. kovo 4 d. Sprendimą *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, Rink. p. I-1301, 16 punktas); 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Trojani* (C-456/02, Rink. p. I-7573, 38 punktas); 2005 m. gegužės 12 d. Sprendimą *RAL (Channel Islands) ir kt.* (C-452/03, Rink. p. I-3947, 25 punktas) ir 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Kabel Deutschland* (C-336/07, Rink. p. I-10889, 47 punktas).

nurodyta informacija nepateikiama. Todėl tik valstybės narės sprendžia dėl pasekmių, kurias jos numatys tuo atveju, kai vartotojas nebus informuojamas apie jo teisę nutraukti sutartį, nes direktyva tik reikalauja, jos šios priemonės būtų tinkamos vartotojams apsaugoti[28]. Taigi Teisingumo Teismas, atsakydamas į prejudicinį klausimą, turės užtikrinti, kad savo sprendimu jis nereikalautų kitų valstybių narių, jog šios nacionalinėje teisinėje sistemoje numatytų, kad neinformavus vartotojo apie jo teisę nutraukti sutartį, sutartis negalioja.

išnagrinėsiu, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šioje byloje turi teisę veikti *ex officio*.

2. Ar santykinis sutarties negaliojimas yra tinkama priemonė Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiosios pastraipos prasme?

49. Toliau visų pirma nagrinėsiu, ar santykinis sutarties negaliojimas pagal Ispanijos teisę yra tinkama priemonė Direktyvos 85/577 trečiosios pastraipos prasme; tada bus apibūdinta bendroji Bendrijos teisės norma siekiant nagrinėti *ex officio*; vėliau išanalizuosiu teismų praktikos, pagal kurią Teisingumo Teismas pripažino šios normos išimtį, turinį; galiausiai

50. Ispanijos teisėje nustatyta, kad jei sutartis buvo sudaryta vartotojo prieš tai neinformavus apie jo teisę nutraukti sutartį, vartotojas gali prašyti pripažinti tokią sutartį negaliojančia; taigi Ispanijos teisėje kalbama apie santykinį negaliojimą.

51. Tiek teoriniu, tiek terminologijos požiūriu dėl sąvokos „negaliojimas“ vartojimo reikėtų pažymėti, kad Ispanija yra viena iš valstybių narių, kuriose daromas skirtumas tarp „santykinio negaliojimo“ ir „absoliutaus

28 — To paties reikalaujama Europos Komisijos ataskaitoje „Discussion paper on the Review of Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises (Doorstep Selling Directive)“, kurią galima rasti tinklalapyje http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/door_sell/doorstepselling_discussionpaper.pdf, p. 9. Taip pat žiūrėti doktrinoje U. Ehricke „L'extension au contrat d'acquisition du bien immobilier des effet juridiques de la révocation d'un contrat de crédit immobilier en application de la directive 85/577/CEE sur le démarchage à domicile“; „Réflexions sur les limites des principes d'interprétation conforme et d'effet utile des directives“, *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier* (EUREDIA), Nr. 1/2004, p. 163, kuriame pabrėžiama, kad Direktyva 85/577 suteikia valstybėms narėms didelę diskreciją perkeliant jos nuostatas į nacionalinę teisę.

negaliojimo“ (pavyzdžiui, taip yra Belgijoje[29] ir Prancūzijoje[30]), o kitose valstybėse narėse skiriamas „negaliojimas“ ir „galimybė nuginčyti“ (pavyzdžiui, Austrijoje[31], Vokietijoje[32], Nyderlanduose[33] ir Slovėnijoje[34]). Pagal Ispanijos teisę kalbama apie absoliutų negaliojimą, pavyzdžiui, kai neįvykdoma viena iš sutarties sudarymo sąlygų arba kai sutartis pažeidžia privalomas normas arba moralės principus[35], o santykinis negaliojimas egzistuoja tada, kaip pavyzdžiui, padaryta klaida išreiškiant valią sudarant sutartį[36]. Teismai savo iniciatyva atkreipia dėmesį į absoliutų negaliojimą ir bet kuri suinteresuotoji šalis gali juo remtis, o santykinį negaliojimą turi nurodyti nukentėjusioji šalis[37]. Skirtumas tarp negaliojimo ir galimybės užginčyti, žinoma, skiriasi terminologijos požiūriu, tačiau konceptualiu požiūriu šios dvi sąvokos panašios[38]; kiekviena šalis šiuo atžvilgiu gali remtis negaliojimu, ir teismas turi jį pripažinti *ex officio*. Net jei egzistuoja priežastys tam, kad sutartis būtų panaikinta, tik suinteresuotasis asmuo gali jomis remtis[39]. Dar reikia pažymėti, kad sutarčių negaliojimas ir galimybė nuginčyti taip pat nagrinėjami ekspertų grupės dokumente „Draft Common Frame of Referente“ (DCFR)[40] (bendro referencinio pagrindo projektas). Šio dokumento II.-7:301 straipsnyje numatyta, kad sutartis yra negaliojanti, jeigu: a) ja pažeidžiamas valstybių narių teisėje ar Europos Sąjungoje pagrindiniu pripažintas

29 — Žr., pavyzdžiui, W. van Gerven „Verbintenissenrecht“, 2-asis leidimas, Levenas, Acco, 2006, p. 146 ir paskesnius puslapius, kur aiškinama, kad Belgijos teisėje daromas skirtumas tarp absoliutaus ir santykinio negaliojimo.

30 — Žr., pavyzdžiui, J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux „Les obligations. 1. Acte juridique“, 12-asis leidimas, Paryžius, Sirey, 2006, p. 259, 324 punktą.

31 — Pagal Austrijos teisę galimybė nuginčyti numatyta, jeigu sudartis buvo sudaryta apgaulės būdu ar grasinant; žr. P. Rummel „Kommentar zum Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch“, Viena, Manz, 2000, 870 straipsnio komentarą, p. 1321, 1 punktą. O negaliojimas pagal *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* 879 straipsnį numatytas tada, kai sutartimi pažeidžiamas įstatyme esantis draudimas arba ji prieštarauja geriems papročiams. Reikia pabrėžti, kad negaliojimo atveju Austrijos doktrinoje daromas skirtumas tarp absoliutaus negaliojimo, kuriuo gali remtis bet kuris asmuo ir į kurį teismai atsižvelgia *ex officio*, ir santykinio negaliojimo, kuriuo gali remtis tik asmenys, kuriuos saugo pažeista norma. Šiuo klausimu žr. H. Krejci P. Rummel knygoje „Kommentar zum Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch“, Manz, Viena, 2000, 879 straipsnio komentarą, p. 1447, 247–249 punktus.

32 — Žr., pavyzdžiui, K. Larenz, M. Wolf, „Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs“, 9-asis leidimas, Miunchenas, Beck, 2004, p. 796, 4 ir paskesnius punktus (dėl negaliojimo) bei p. 800, 21 ir paskesnius punktus (dėl galimybės nuginčyti).

33 — Žr., pavyzdžiui, J. Hijma „Bijzondere overeenkomsten“, 1 dalis, 7-asis leidimas, Deventeris, Kluwer, 2007, p. 224, 218 punktą; A. S. Hartkamp „Verbintenissenrecht“ 2 dalis, 12-asis leidimas, Deventeris, Kluwer, 2005, p. 484, 459 punktą.

34 — Žr., pavyzdžiui, A. Polajnar Pavčnik M. Juhart, N. Plavšak (redaktorius) knygoje „Obligacijski zakonik s komentarjem“, 1 knyga, Liubliana, GV založba, 2003, 86 straipsnio komentarą, 506 ir paskesnius puslapius (dėl negaliojimo) ir 94 punkto komentarą, 524 ir paskesnius puslapius (dėl galimybės nuginčyti).

35 — Žr. Ó. Moreno Gil „Código civil y jurisprudencia concordada“, *Boletín oficial del estado*, Madridas, 2006, p. 1430, 1.300 straipsnio komentarą, 4.399 ir 4.407 punktus. Palyginimui su Prancūzijos teise žr. J. Flour ir kt., *op.cit.* 31 išnašoje, p. 259, 325 punktą; dėl Belgijos teisės žr. L. Cornelis „Algemene theorie van de verbintenis“, Antverpenas / Groningenas, Intersentia, 2000, p. 676, 539 punktą.

36 — Žr. Ó. Moreno Gil, *op.cit.* 35 išnašoje, p. 1430, 1.300 straipsnio komentarą, 4.399 punktą. Palyginimui su Prancūzijos teise žr. J. Flour ir kt., *op.cit.* 30 išnašoje, p. 260, 325 punktą ir p. 262, 328 punktą; dėl Belgijos teisės žr. W. van Gerven „Verbintenissenrecht“, 2-asis leidimas, Levenas, Acco, 2006, p. 147.

37 — Žr. Ó. Moreno Gil, *op.cit.* 35 išnašoje, p. 1430, 1.300 straipsnio komentarą, 4.399–4.407 punktus. Palyginimui su Prancūzijos teise žr. J. Flour ir kt., *op.cit.* 30 išnašoje, p. 260, 326 punktą; dėl Belgijos teisės žr. W. van Gerven „Verbintenissenrecht“ 2-asis leidimas, Levenas, Acco, 2006, p. 147.

38 — Žr. dėl Vokietijos teisės K. Larenz, M. Wolf, *op.cit.* 32 išnašoje, p. 796, 2 punktą, kuriame kaip negaliojimo priežastys nurodomi nustatytos formos nesilaikymas ir įstatyme įtvirtintų draudimų ir gerų papročių pažeidimas, o kaip galimybės nuginčyti priežastys nurodomos klaida ir sukčiavimas. Dėl Nyderlandų teisės kaip pavyzdį žr. A. S. Hartkamp, *op.cit.* 33 išnašoje, p. 484 ir kt., 459 ir 460 punktus; dėl Slovėnijos teisės žr. A. Polajnar Pavčnik, *op.cit.* (34 išnaša); dėl negaliojimo – komentarą 86 straipsnyje (506 ir paskesnius puslapius); dėl galimybės nuginčyti žr. 524 ir paskesnių straipsnių komentarą.

39 — Žr., pavyzdžiui, dėl Vokietijos teisės K. Larenz, *op.cit.* 32 išnašoje, p. 797, 5 punktą; dėl Nyderlandų teisės A. S. Hartkamp, *op.cit.* 33 išnašoje, p. 485; dėl negaliojimo konstatavimo *ex officio* žr. 459 punktą; dėl rėmimosi galimybe nuginčyti žr. 460 punktą; dėl Slovėnijos teisės žr. A. Polajnar Pavčnik, *op.cit.* 34 išnašoje; dėl negaliojimo konstatavimo *ex officio* žr. 92 straipsnio komentarą (50 ir paskesni puslapiai); dėl pasinaudojimo galimybe nuginčyti žr. 95 straipsnio komentarą (527 ir paskesni puslapiai)

40 — C. Von Bar ir kt. (leid.) „Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)“. Interim Outline Edition; parengė „Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)“, Miunchenas, Sellier, European Law Publishers, 2008.

principas; ir b) jei šio principo įgyvendinimas reikalauja sutarties negaliojimo[41]. DCFR numatyta galimybė sutartis nuginčyti, pavyzdžiui, tada, kai yra klaida[42], apgaulė[43] ar grasinimas[44] sudarant sutartį.

52. Siekiant nustatyti, ar Ispanijos teisės aktas, kuriame numatytas santykinis sutarties negaliojimas, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, yra tinkama priemonė Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiosios pastraipos prasme, visų pirma reikia nurodyti ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių ypatybes ir ir vartotojos teisės tokias sutartis nutraukti reikšmę.

53. Kaip matyti iš Direktyvos 85/577 ketvirtos konstatuojamosios dalies, paprastai būtent pardavėjas pradeda tokios sutarties derybas, kurioms vartotojas nėra pasirengęs arba yra netikėtai užkluptas[45]. Todėl vartotojui reikia užtikrinti ypatingą apsaugą, nes jis negali palyginti pasiūlymo kokybės ir kainos su kitais pasiūlymais[46].

54. Dėl ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių ypatybių vartotojas turi turėti laiko apmastymui, t. y. *spatium deliberandi*[47], per kurį jis įvertina iš sutarties kylančius įsipareigojimus ir galimybę nutraukti sutartį mažiausiai per septynias dienas, kaip numa-

41 — Originalus II.-7:301 straipsnio (*Contracts infringing fundamental principles*) tekstas yra toks: „A contract is void to the extent that: (a) it infringes a principle recognised as fundamental in the laws of the Member States of the European Union; and (b) nullity is required to give effect to that principle."

42 — Žr., pavyzdžiui, II.-7:201 straipsnio (*Mistake*) 1 dalį, kurio originali redakcija yra tokia: „A party may avoid a contract for mistake of fact or law existing when the contract was concluded if: (a) the party, but for the mistake, would not have concluded the contract or would have done so only on fundamentally different terms and the other party knew or could reasonably be expected to have known this; and (b) the other party; (i) caused the mistake; (ii) caused the contract to be concluded in mistake by leaving the mistaken party in error, contrary to good faith and fair dealing, when the other party knew or could reasonably be expected to have known of the mistake; (iii) caused the contract to be concluded in mistake by failing to comply with a pre-contractual information duty or a duty to make available a means of correcting input errors; or (iv) made the same mistake."

43 — Žr., pavyzdžiui, II.-7:205 straipsnio (*Fraud*) pirmą dalį, kurios originali redakcija išdėstyta taip: „A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by fraudulent misrepresentation, whether by words or conduct, or fraudulent non-disclosure of any information which good faith and fair dealing, or any pre-contractual information duty, required that party to disclose."

44 — Žr., pavyzdžiui, II.-7:206 straipsnio (*Coercion or threats*) pirmą dalį, kurios originali redakcija išdėstyta taip: „A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by coercion or by the threat of an imminent and serious harm which it is wrongful to inflict, or wrongful to use as a means to obtain the conclusion of the contract."

45 — Teisingumo Teismas, pavyzdžiui, 2005 m. spalio 25 d. Sprendime *Crailsheimer Volksbank* (C-229/04, Rink. p. I-09273, 43 punktas) teigė, kad Direktyvos 85/577 tikslas yra apsaugoti vartotoją nuo sutartims sudaryti išnešiojamosios prekybos būdu būdingo netikėtumo. Netikėtumo elementas taip pat pabrėžiamas, pavyzdžiui M. del R. Martín Briceño „La Directiva 85/577, de 20 de diciembre, referente a la protección de los consumidores en el caso de contratos negociados fuera de los establecimientos comerciales, La armonización legislativa de la Unión Europea", Madridas, Dykinson, 1999, p. 162.

46 — Žr., pavyzdžiui, Martín Briceño, *op. cit.* 45 išnašoje, p. 162; M. Habersack „The Doorstep Selling Directive and Mortgage Loan Contracts", *European Business Law Review*, Nr. 6/2000, p. 394.

47 — Šis žodžių junginį, skirtą įvardyti apmastymo laikotarpį, vartoja P. Manes „Il diritto di pentimento nei contratti dei consumatori dalla legislazione francese alla normativa italiana in attuazione della direttiva 85/577", *Contratto e impresa. Europa*, Nr. 2/1996, p. 696.

tyta Direktyvos 85/577 5 straipsnio 1 dalyje[48]. Jeigu vartotojas nusprendė sutartį nutraukti, pagal direktyvos 5 straipsnio 2 dalį jis yra atleidžiamas nuo bet kokių įsipareigojimų pagal nutrauktąją sutartį. Ši vartotojo teisė yra tokia svarbi, kad jis negali jos atsisakyti[49].

55. Siekiant užtikrinti vartotojui galimybę pasinaudoti šiomis svarbiomis teisėmis yra būtina jį informuoti tinkamai ir raštu. Iš tikrųjų pardavėjas gali pasinaudoti aplinkybe, kad gali įtikinti vartotoją sudaryti sutartį – galbūt dėl laikino entuziazmo arba dėl to, kad šis negali šio pasiūlymo palyginti su kitais pasiūlymais – ir jo neinformuoti apie teisę nutraukti sutartį. Galbūt vėliau vartotojas gailėsis dėl savo sprendimo, kai truputį „atvės“[50], bet bus įsitikinęs – jeigu nežino, jog turi galimybę sutartį nutraukti, kad ši jam yra privaloma.

56. Siekiant apsaugoti vartotojus ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių atveju svarbu ne tik tai, kad vartotojas turėtų teisę nutraukti sutartį, bet ir tai, kad jis *suvoktų* savo teises ir būtų apie jas informuotas[51]. Kaip jau pabrėžė Teisingumo Teismas byloje *Heininger*, vartotojas negalės pasinaudoti teise nutraukti sutartį, jeigu apie ją nežino[52]. Jeigu jis nėra informuotas apie savo teisę nutraukti sutartį, vadinasi, jis negalės pasinaudoti kitomis su šia teise susijusiomis teisėmis, pavyzdžiui, prašyti, kad nesuteikus tokios informacijos sudaryta sutartis būtų pripažinta negaliojančia, nebent būtų garantuota, kad jis iš tikrųjų informuotas apie šias teises, susijusias su teise nutraukti sutartį.

57. Todėl, mano nuomone, Ispanijos teisės aktas, kuriame nustatyta, kad vartotojas gali prašyti pripažinti negaliojančia ne prekybai skirtose patalpose sudarytą sutartį, nėra tinkama priemonė Direktyvos 85/577

48 — Doktrinoje žr. Habersack, *op. cit.* 46 išnašoje, p. 394; P. Mankowski „Die gemeinschaftsrechtliche Kontrolle von Erlöschenstatbeständen für verbraucherschützende Widerrufsrechte“, *Juristenzeitung*, Nr. 23/2008, p. 1143, kur pabrėžiama, kad teisė nutraukti sutartį iš tikrųjų yra vienintelis vartotojo apsaugos elementas Direktyvoje 85/577 ir kad dėl mažiausio šios teisės apribojimo apsauga sumažėja.

49 — Žr. Direktyvos 85/577 6 straipsnį, pagal kurį vartotojas negali atsisakyti šios direktyvos jam suteiktų teisių.

50 — Apmastymo laikotarpis, kuris eina po sutarties sudarymo, dažnai įvardijamas kaip „cooling off period“ (pažodžiui „atvėsimo laikotarpis“). Žr., pavyzdžiui, Žaliąją knygą dėl vartotojų *acquis* persvarstymo (pateikė Europos Komisija), COM(2006) 744, galut, p. 10, versija anglų kalba; Europos Komisijos studiją „Discussion paper on the Review of Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises (Doorstep Selling Directive)“, kurią galima rasti interneto adresu http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/door_sell/doorstepselling_discussionpaper.pdf, p. 10.

51 — Reikia pridurti, kad Direktyvoje 85/577 šiuo klausimu nustatyta konkreti pardavėjo atsakomybė, nes vartotojo teisių įgyvendinimas priklauso nuo pardavėjo pateiktos informacijos. Šiuo klausimu žr generalinio advokato P. Léger išvadą, pateiktą 2001 m. liepos 12 d. byloje *Heininger* (C-481/99, Rink. p. I-9945, 60 punktas).

52 — Žr. Sprendimą *Heininger* (minėtas 17 išnašoje, 45 punktas). Žr. taip pat sprendimą *Hamilton* (minėtas 23 išnašoje, 33 punktas) ir generalinio advokato P. Léger išvadą, pateiktą 2001 m. liepos 12 d. byloje Heininger (C-481/99, Rink. p. I-945, 60 punktas). Doktrinoje, pavyzdžiui, žr. B. Rudisch „Das „Heininger“-Urteil des EuGH vom 13. 12. 2001, Rs C-481/99: Meilenstein oder Stolperstein für den Verbraucherschutz bei Realkrediten?“, B. Eccher, K. Nemeth ir A. Tangl (leid.) knygoje „Verbraucherschutz in Europa. Festgabe für em. o. Univ.-Prof. Dr. Heinrich Mayrhofer“, Viena, Verlag Österreich, 2002, p. 202.

prasme, nebent būtų garantuota, kad vartotojas yra informuotas apie teises, kurias jam tokiu atveju suteikia nacionalinė teisė.

58. Todėl toliau reikia išnagrinėti, ar teismas turi veikti *ex officio*, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

3. Bendra taisyklė: Bendrijos teisėje nėra jokios bendros pareigos vertinti *ex officio*.

59. Reikia pabrėžti, kad pagal Bendrijos teisę nėra bendros pareigos nacionaliniams teismams *ex officio* atsižvelgti į teises, kuriomis naudojasi individai pagal Bendrijos teisę. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, nesant Bendrijos teisės aktų atitinkamoje srityje, procesines taisykles, užtikrinančias asmenims Bendrijos teisės suteikiamų teisių apsaugą, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi nustatyti kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistema, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei panašias vidaus teisės situacijas reglamentuojančios taisyklės (lygiavertiškumo principas) ir kad dėl jų įgyvendinti Bendrijos teisės suteiktas teises nėra praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga (veiksmingumo principas)[53]. Kiekvienas kartą, kai kyla klausimas, ar nacionalinė procesinė nuostata subjektams neužkerta kelio arba pernelyg neapsunkina naudojimosi Bendrijos teisės suteiktomis teisėmis, tai turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į šios nuostatos vietą procese, vykstančiame įvairiose nacionalinėse instancijose, šio proceso eigą ir jo ypatumus[54].

60. Iš teismo praktikos taip pat matyti, kad veiksmingumo principas nenustato nacionaliniams teismams pareigos *ex officio* išnagrinėti teisės pagrindą, grindžiamą Bendrijos nuostata, neatsižvelgiant į jos svarbą Bendrijos teisės sistemai, jeigu bylos šalys pačios turi realią galimybę remtis Bendrijos teise grindžiamu pagrindu nacionaliniuose

53 — Šiuo klausimu žr. sprendimą *Peterbroeck* (minėtas 10 išnašoje, 12 punktas) ir sprendimą *van Schijndel* (minėtas 18 išnašoje, 17 punktas); 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Presdon ir kt.* (C-78/98, Rink. p. I-3201, 31 punktas); 2003 m. gruodžio 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Italiją* (C-129/00, Rink. p. I-14637, 25 punktas); sprendimą *van der Weerd* (minėtas 18 išnašoje, 28 punktas) ir sprendimą *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 24 punktas).

54 — Žr. sprendimus *Peterbroeck* (minėtas 10 išnašoje, 14 punktas); *van Schijndel* (minėtas 18 išnašoje, 19 punktas) ir *van der Weerd* (minėtas 18 išnašoje, 33 punktas).

teismuose[55]. Tai grindžiama principu, kad iniciatyva pradėti procesą priklauso šalims, o dėl to teismas gali veikti *ex officio* tik šimtiniais atvejais siekant apsaugoti viešąjį interesą[56].

61. Vis dėlto Teisingumo Teismas savo praktikoje numatė šios bendros taisyklės išimtį tam tikrų vartotojų apsaugos srities direktyvų atžvilgiu – visų pirma Direktyvos 93/13, o vėliau Direktyvos 87/102 – ir jis leido nacionaliniam teismui vertinti tam tikrus motyvus *ex officio* tam, kad būtų apsaugoti vartotojai ir įgyvendinti šių direktyvų tikslai[57].

62. Toliau visų pirma reikia aptarti teismų praktikos, susijusios su Direktyvomis 93/13 ir 87/102, turinį, prieš nusprendžiant, ar ši praktika gali būti pagal analogiją taikoma Direktyvops 85/577 atžvilgiu.

4. Bendros taisyklės išimtis: teismų praktika, susijusi su Direktyvomis 93/13 ir 87/102

a) Teismų praktika, susijusi su Direktyva 93/13

63. Kalbant apie Direktyvą 93/13, svarbios bylos yra *Océano Grupo*[58], *Cofidis*[59] ir *Mostaza Claro*[60].

64. Byloje *Océano Grupo* Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Direktyva 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta mintimi, jog vartotojas yra mažiau palankioje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas tiek galimybių derėtis, tiek informacijos lygio atžvilgiu, o tai reiškia, kad reikia sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto nustatytomis sąlygomis be galimybės turėti įtakos jų turiniui[61]. Jis nurodė, kad Direktyvos 93/13 6 straipsniu siekiamas tikslas, kuris įpareigoja valstybes nares numatyti, kad nesąžiningos sąlygos vartotojams

55 — Žr. sprendimą *van der Weerd* (minėtas 18 išnašoje, 41 punktas); šiuo kklausimu taip pat žr. sprendimą *van Schijndel* (minėtas 18 išnašoje, 22 punktas). Doktrinoje žr., pavyzdžiui, K. Lenaerts, D. Arts, I. Maselis „Procedural Law of the European Union“, 2-asis leidimas, Londonas, Sweet & Maxwell, 2006, p. 104, 3-035 punktas; D. Simon „Modalités du relevé d'office“, *Europe – Revue mensuelle LexisNexis JurisClasseur,* rugpjūtis–rugsėjis 2007, p. 12; J. H. Jans, A. T Marseille „Joined Cases C-222–225/05, Van der Weerd and others v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 7 June 2007, [2007] ECR I-4233“, *Common Market Law Review*, Nr. 3/2008, p. 858 ir 859.

56 — Žr. sprendimą *van Schijndel* (minėtas 18 išnašoje, 21 punktas) ir sprendimą *van der Weerd* (minėtas 18 išnašoje, 35 punktas).

57 — Reikia pridurti, kad Teisingumo Teismas taip pat leido šios taisyklės išimtį kitais atvejais, kaip antai sprendime *Peterbroeck* (minėtas 10 išnašoje), kuriame jis nusprendė, kad Bendrijos teisė draudžia taikyti nacionalines procesines nuostatas, kurios draužia nacionaliniam teismui *ex officio* nagrinėti nacionalinės teisės normos atitiktį Bendrijos nuostatai, jeigu individas to nenurodė per nustatytą terminą. Tas pats galioja Bendrijos konkurencijos teisės nuostatų taikymui; žr. 1999 m. birželio 1 d. Sprendimą *Eco Swiss* (C-126/97, Rink. p. I-3055, 40 punktas) ir 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Manfredi ir kt.* (C-295/04–C-298/04, Rink. p. I-6619, 31 punktas).

58 — Žr. sprendimą *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje).

59 — Žr. sprendimą *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje).

60 — Žr. sprendimą *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje).

61 — Žr. sprendimą *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 25 punktas).

neprivalomos, gali būti pasiektas tik tuo atveju, jeigu vartotojas pats gali remtis šių sąlygų nesąžiningumu[62]. Jis pabrėžė, kad yra pavojus, kad vartotojas, visų pirma nežinodamas, nesirems sąlygos nesąžiningumu ir todėl veiksminga vartotojo apsauga gali būti užtikrinta, tik jei nacionaliniam teismui būtų suteikta galimybė vertinti tokią sąlygą *ex officio*[63].

65. Teisingumo Teismas byloje *Océano Grupo* taip pat patvirtino, kad, galimybė teismui *ex officio* įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumą yra tinkamas būdas pasiekti direktyvos 6 straipsnio tikslą, t. y. kad individualiam vartotojui nebūtų privaloma nesąžininga sąlyga, bei prisidėti siekiant 7 straipsnio tikslo[64], nes toks įvertinimas gali turėti atgrasantį poveikį, dėl kurio būtų atsisakoma nustatyti nesąžiningas sąlygas sutartyse tarp vartotojų ir pardavėjų ar tiekėjų[65].

66. Todėl byloje *Océano Grupo* Teisingumo Teismas nusprendė, jog Direktyva 93/13 vartotojui užtikrinama apsauga taip pat reiškia, kad *nacionalinis teismas gali ex officio vertinti sutarties sąlygos nesąžiningumą*[66].

67. Teisingumo Teismas panašiai pažymėjo ir byloje *Cofidis*, kad teismo kompetencija nagrinėti *ex officio* sutarties sąlygų nesąžiningumą laikoma būtina siekiant užtikrinti veiksmingą vartotojo apsaugą, ypač atsižvelgiant į realų pavojų, kad vartotojas nežinos savo teisių ar susidurs su sunkumais jas įgyvendindamas[67]. Taigi šioje byloje jis nusprendė, kad Direktyva 93/13 draudžia nacionalinę nuostatą, pagal kurią procese, kurį pradėjo pardavėjas ar tiekėjas prieš vartotoją remiantis tarp jų sudaryta sutartimi, nacionalinis teismas, pasibaigus nustatytam terminui, nebegali *ex officio* arba vartotojui paprašius nurodyti sutarties sąlygos nesąžiningumo[68].

68. Teisingumo Teismas dar kartą patvirtino principą, nurodytą byloje *Mostaza Claro*, kurioje jis nusprendė, jog direktyva turi būti aiškinama kaip reiškianti tai, kad nacionalinis teismas, kuriam pateiktas ieškinys dėl arbitražinio teismo sprendimo panaikinimo, vertina, ar arbitražinis susitarimas negalioja, ir panaikina arbitražinio teismo sprendimą, motyvuo-

62 — Ten pat, 26 punktas.

63 — Ten pat, 26 punktas. Vėliau Teisingumo Teismas tai patvirtino sprendime *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 33 punktas) ir sprendime *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 28 punktas).

64 — Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog valstybės narės užtikrina, kad „vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais“, o pagal 7 straipsnio 2 dalį šios priemonės „apima nuostatas, pagal kurias asmenys arba organizacijos, pagal nacionalinės teisės aktus turinčios teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, gali pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus iškelti bylą teismuose arba kompetentingose administracinėse institucijose, kad būtų priimtas sprendimas dėl to, ar bendram naudojimui parengtos sutarčių sąlygos yra nesąžiningos <...>“. Taigi 7 straipsniu siekiama užtikrinti vartotojų apsaugą taip pat įsikišant asmenims, kurie nėra sutarties šalys.

65 — Žr. sprendimą *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 28 punktas). Teisingumo Teismas vėliau tai patvirtino sprendime *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 32 punktas) ir sprendime *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 27 punktas).

66 — Žr. sprendimą *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 1 rezoliucinės dalies punktas.).

67 — Žr. sprendimą *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 33 punktas).

68 — Žr. sprendimą *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 38 punktas ir rezoliucinė dalis).

damas tuo, jog šiame arbitražiniame susitarime yra nesąžininga sąlyga, net jeigu vartotojas šį klausimą iškėlė ne arbitražiniame procese, o pateikdamas ieškinį dėl panaikinimo[69].

b) Teismų praktika, susijusi su Direktyva 87/102

69. Kaip pabrėžia Komisija, Teisingumo Teismas teismų praktiką, įtvirtintą bylose *Océano Grupo*, *Cofidis* ir *Mostaza Claro*, jau taikė ir kitos vartotojų apsaugos srities direktyvos atžvilgiu, t. y. Direktyvos 87/102. Byloje *Rampion*[70] Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvą 87/102 reikia aiškinti kaip *leidžiančią nacionaliniam teismui „ex officio" taikyti jos 11 straipsnio 2 dalį į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas*[71]. Tame Direktyvos 87/102 straipsnyje nustatyta, kad vartotojas nustatytomis sąlygomis[72] turi teisę pareikšti reikalavimus kredito davėjui ir kad valstybės narės nustato, kiek ir esant kokioms sąlygoms šie reikalavimai yra vykdytini.

70. Pateikdamas savo argumentus byloje *Rampion* Teisingumo Teismas patvirtino, kad Direktyvos 87/102 tikslas yra dvejopas: pirma, sukurti bendrąją rinką vartojimo kreditų srityje ir, antra, apsaugoti vartotojus, kurie naudojasi tokiais kreditais[73]. Jos 11 straipsnio 2 dalimi siekiama, be įprastų sutartinių teisių, kurias vartotojas turi kredito davėjo ir pardavėjo arba paslaugų teikėjo atžvilgiu, suteikti papildomų teisių kredito davėjo atžvilgiu[74]. Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks tikslas nebūtų veiksmingai pasiektas, jeigu vartotojas privalėtų pats remtis teise pareikšti reikalavimus kredito davėjui, būtent dėl realaus pavojaus, kad vartotojas nežinos savo teisių ar susidurs su sunkumais jas įgyvendinti[75].

5. Teismų praktikos, susijusios su Direktyvomis 93/13 ir 87/102, taikymas šioje byloje

71. Mano nuomone, minėta teismų praktika gali būti taikoma šioje byloje, tačiau svarbu, kad šis taikymas būtų protingas ir neprieštarautų Direktyvos 85/577 tikslams ir konkrečioms nuostatoms.

69 — Žr. sprendimą *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 39 punktas ir rezoliucinė dalis).

70 — Žr. sprendimą *Rampion* (minėtas 22 išnašoje).

71 — Ten pat, 69 punktas ir rezoliucinė dalis.

72 — Direktyvos 87/102 11 straipsnio 2 dalyje nurodytos tokios sąlygos: „Jeigu: a) vartotojas, norėdamas nusipirkti prekių ar gauti paslaugų, sudaro kredito sutartį ne su tų prekių pardavėju ar paslaugų teikėju; ir b) kredito davėjas anksčiau yra sudaręs sutartį su pardavėju arba paslaugų teikėju, pagal kurią tik šis kredito davėjas suteikia kreditą minėto pardavėjo ar teikėjo klientams prekėms arba paslaugoms pirkti iš šio pardavėjo ar teikėjo; ir c) a punkte nurodytas vartotojas gauna kreditą pagal šią anksčiau sudarytą sutartį; ir d) kredito sutartyje nurodytos prekės ar paslaugos nebuvo pristatytos ar suteiktos arba buvo pristatyta ar suteikta tik jų dalis, arba jos neatitinka jų pardavimo ar teikimo sutarties; ir e) vartotojas pareiškė reikalavimus pardavėjui ar teikėjui, tačiau jo teisėtas prašymas nebuvo patenkintas; vartotojas turi teisę pareikšti reikalavimus kredito davėjui. Valstybės narės nustato, kokia apimtimi ir esant kokioms sąlygoms šie reikalavimai yra vykdytini."

73 — Žr. sprendimą *Rampion* (minėtas 22 išnašoje, 59 punktas).

74 — Ten pat, 64 punktas.

75 — Ten pat, 65 punktas.

72. Visų pirma nėra abejonių, kad šios teismų praktikos logika ir aptariamose bylose Teisingumo Teismo priimtų sprendimų argumentai gali būti taikomi šioje byloje. Sprendimai bylose *Océano Grupo*, *Cofidis*, *Mostaza Claro* ir *Rampion* grindžiami tuo, kad vartotojas yra mažiau palankioje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas[76] ir dėl to, kad egzistuoja pavojus, jog vartotojas nežinos savo teisių ar susidurs su sunkumais jas įgyvendindamas[77]. Direktyva 85/577 įtvirtinta sistema taip pat grindžiama ta aplinkybe, kad vartotojas yra silpniausia sutarties šalis ir todėl jam reikia užtikrinti specialią apsaugą, o tai ypač akivaizdžiai matyti iš reikalavimo, kad jis turi būti raštu informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, – vadinasi, daroma prielaida, kad vartotojas nežinos savo teisių, jeigu jis nebuvo informuotas – ir iš reikalavimo, kad valstybės narės numatytų tinkamas priemones, jeigu ši informacija nebuvo suteikta[78]. Taigi aukšto lygio vartotojų apsaugos tikslas yra tas pats tiek Direktyvos 93/13 ar Direktyvos 87/102 atveju, tiek Direktyvos 85/577 atveju[79]. Visos šios direktyvos grindžiamos prielaida, jog egzistuoja pavojus, kad vartotojas nežinos savo teisių. Tokia nelygybė tarp vartotojo ir pardavėjo arba tiekėjo gali būti kompensuota tik pozityviai įsikišus su sutartiniais santykiais nesusijusiems subjektams[80].

73. Be to, taikant šią teismų praktiką reikia aiškiai atskirti tai, ką nacionalinis teismas konstatuoja *ex officio*, ir tai, kas yra šio konstatavimo pasekmė. Teismų praktikos, susijusios su Direktyva 93/13, esmė yra ta, kad nacionalinis teismas *ex officio* konstatuoja sutarties sąlygos nesąžiningumą, o ne tai, kad jis turi galimybę konstatuoti, kad tokia sutarties sąlyga vartotojui neprivaloma; šis aspektas tėra konstatavimo, kad egzistuoja nesąžininga sąlyga, pasekmė[81]. Kiek tai susiję su Direktyva 87/102, nacionalinis teismas taiko *ex officio* nuostatas, kuriomis į vidaus teisę perkeliama direktyvos 11 straipsnio 2 dalis; pasekmės, numatytos nacionalinėse nuostatose ir atitinkamose valstybėse narėse, gali skirtis. Atsi-

76 — Mažiau palankesnė vartotojo padėtis pardavėjo atžvilgiu akcentuojama, pavyzdžiui, sprendime *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 25 punktas) ir sprendime *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 26 punktas).

77 — Žr. sprendimus *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 26 punktas); *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 33 punktas); *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 28 punktas) ir *Rampion* (minėtas 22 išnašoje, 65 punktas).

78 — Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagrindinis Direktyvos 85/577 tikslas yra vartotojo apsauga nuo rizikos, kylančios iš sutarties sudarymo ne prekybai skirtose patalpose, ir kad ši apsauga užtikrinama įtvirtinus teisę nutraukti sutartį; žr. 17 išnašoje minėtą sprendimą *Heininger* (38 punktas); žr. taip pat 2005 m. spalio 25 d. Sprendimą *Schulte* (C-350/03, Rink. p. I-9215, 66 punktas) ir 23 išnašoje minėtą sprendimą *Hamilton* (32 punktas).

79 — Reikia pridurti, kad aukšto lygio vartotojų apsaugos reikalavimas įtvirtintas ir Chartijos 38 straipsnyje (*op. cit.* 5 išnašoje), kuriame nustatyta, kad Sąjungos politika užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį.

80 — Pagal analogiją žr. sprendimą *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 27 punktas) ir sprendimą *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 26 punktas).

81 — Reikia pažymėti, kad nesąžiningos sąlygos numatymo sutartyje pasekmė pagal Direktyvą 93/13 skiriasi nuo vartotojo neinformavimo apie jo teisę nutraukti sutartį pasekmės pagal Direktyvą 85/577. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų, jog „nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju, *nebūtų privalomos vartotojui* <…>“ (išskirta mano). Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiojoje pastraipoje tik nustatyta, kad „valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinės teisės aktuose būtų nustatytos *atitinkamos [tinkamos] vartotojų apsaugos priemonės* tais atvejais, kai šiame straipsnyje nurodyta informacija nepateikiama“ (išskirta mano). Skirtumas tarp pasekmių yra ir tas, kad Direktyvos 93/13 atveju nesąžiningos sąlygos pasekmė yra nustatyta Bendrijos teisėje, o tuo atveju, kai vartotojas nebuvo informuotas apie teisę nutraukti sutartį, pasekmės įtvirtintos nacionalinėje teisėje.

žvelgiant į skirtumą tarp konstatavimo *ex officio* ir šio konstatavimo pasekmės, galima teigti, jog yra pagrįsta, kad Direktyvos 85/577 srityje nacionalinis teismas konstatuotų *ex officio*, jeigu *vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį*.

74. Suprantama, kad šio konstatavimo pasekmių klausimas kyla iš karto. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šiuo atveju absoliutus sutarties negaliojimas, kaip griežtesnė priemonė nei Ispanijos teisėje numatytas santykinis negaliojimas, yra tinkama vartotojų apsaugos priemonė. Vis dėlto reikia išsiaiškinti, ar absoliutus negaliojimas, kaip vartotojo neinformavimo pasekmė, yra priemonė, kuri tenkina Direktyvos 85/577 tikslą; taigi reikia nuspręsti, kaip ir santykinio negaliojimo atveju, ar absoliutus sutarties negaliojimas, kurį konstatuoja nacionalinis teismas *ex officio*, yra tinkama priemonė siekiant apsaugoti vartotojus direktyvos 4 straipsnio trečiosios pastraipos prasme.

75. Kalbant apie absoliutaus negaliojimo tinkamumą, visų pirma reikėtų nurodyti paraleliškumą tarp vartotojo teisės nutraukti sutartį ir jo teisės nuspręsti dėl sutarties, sudarytos negavus šios informacijos, galiojimo. Reikia atsižvelgti į tą aplinkybę, kad teisės nutraukti ne prekybos patalpose sudarytą sutartį įgyvendinimas priklauso nuo vartotojo valios. Pagal Direktyvos 85/577 5 straipsnio 1 dalį: „vartotojas *turi teisę*[82] atsisakyti savo veiksmų rezultatų <...>“. Taigi šios nuostatos esmė yra ta, kad pats vartotojas sprendžia, ar jis atsisako sutarties. Vis dėlto iš Direktyvos 85/577 5 straipsnio 2 dalies matyti, kad pranešimo apie nutraukimą pateikimas kitai sutarties šaliai atleidžia vartotoją nuo bet kokių įsipareigojimų pagal nutrauktąją sutartį. Tam, kad sutartis vartotojui nebebūtų privaloma, jis turi priimti sprendimą ir pranešti apie nutraukimą.

76. Kadangi vartotojas turi turėti teisę pasinaudoti teise nutraukti sutartį, jis taip pat turi turėti galimybę pats nuspręsti, ar palieka galioti sutartį, sudarytą negavus tokios informacijos. Iš tikrųjų įmanoma, kad jis norės, jog sutartis ir toliau galiotų, net jeigu jis nebuvo informuotas apie teisę ją nutraukti. Jei būtų konstatuotas sutarties negaliojimas, vartotojas šioje byloje iš principo turėtų pagal Ispanijos teisę ir, remiantis principu *quod*

82 — Išskirta mano. Žr. taip pat kitas tos pačios nuostatos kalbines versijas: prancūzų kalba („le consommateur a le droit“), anglų kalba („the consumer shall have the right“), vokiečių kalba („der Verbraucher besitzt das Recht“), italų kalba („il consumatore ha il diritto“), ispanų kalba („el consumidor tendrá el derecho“).

nullum est, nullum producit effectum[83], grąžinti gautą prekę ir pasitenkinti tuo, kad jam bus grąžinta už pirkinį jau sumokėta suma[84]. Tai nebūtinai gali būti naudinga vartotojui; atvirkščiai, tokios sutarties negaliojimas gali būti visiškai jam nenaudingas[85]. Kaip matyti iš lotyniško posakio *summum ius summa iniuria*, galima vartotojui ir pakenkti norint jį pernelyg apsaugoti.

77. Be to, svarbu pastebėti, jog pripažįstant absoliutų negaliojimą būtų viršyta tai, kas leidžiama pagal teismų praktiką, susijusią su Direktyva 93/13. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi iš tikrųjų leidžiama, kad „sutartis ir toliau būtų šalims privaloma <…>, jeigu ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų“. Taigi pagal Direktyvą 93/13 nacionalinis teismas tik konstatatuoja *ex officio*, ar konkrečios sąlygos yra nesąžiningos; sutartis ir toliau galioja, jeigu ji gali išlikti be nesąžiningų sąlygų. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto nori konstatuoti visos sutarties negaliojimą, o tokio poelgio pasekmės sutarčiai būtų rimtesnės nei pagal Direktyvą 93/13.

78. Todėl manau, kad nacionalinio teismo konstatavimas *ex officio*, kad sutartis yra absoliučiai negaliojanti, jei vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę ją nutraukti, nėra tinkama priemonė siekiant apsaugoti vartotojus Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiosios pastraipos prasme.

79. Taigi nustatant nacionalinio teismo atliekamo konstatavimo, kad vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį,

83 — Šis principas reiškia, kad negaliojanti sutartis neturi teisinio poveikio; kiek tai susiję su Ispanijos teise, apie tai kalbama, pavyzdžiui L. Díez-Picazo, A. Gullón „Sistema de derecho civil, Vol. II,“ 7-asis leidimas, Madridas, Tecnos, 1995, p. 109. Reikia pažymėti, kad, remiantis lyginamąja teise, šį principą pripažįsta ir kitos valstybių narių teisinės sistemos; pavydžiui, dėl Prancūzijos teisės žr. J Flour*et* ir kt., *op.cit.* 31 išnašoje, p. 297, 361 punktą; dėl Slovėnijos teisės žr. A. Polajnar Pavčnik, *op.cit.* 34 išnašoje, 86 straipsnio komentarą, p. 507.

84 — Žr. Ispanijos civilinio kodekso 1.303 straipsnį. Ispanijos doktrinoje dėl pareigos grąžinti negaliojančios sutarties pagrindu gautas prekes žr. L. Díez-Picazo, A. Gullón, *op. cit.* 83 išnašoje, p. 111. Kitų valstybių narių teisinėse sistemose reglamentavimas yra panašus; pavyzdžiui, dėl Vokietijos teisės žr. K. Larenz, M. Wolf, *op.cit.* 32 išnašoje, p. 797, 8 punktą, kuriame nurodoma, kad jei sutartis yra negaliojanti, reikia grįžti prie tokios situacijos, lyg negaliojanti sutartis nebuvo vykdoma; dėl Prancūzijos teisės žr. J. Flour ir kt., *op.cit.* 31 išnašoje, p. 298, 362 punktą; dėl Slovėnijos teisės žr. A. Polajnar Pavčnik, *op. cit.* 34 išnašoje, 87 straipsnio komentarą,513 ir paskesnius puslapius.

85 — Kaip pavyzdį aptarkime atvejį, kai išnešiojamosios prekybos metu vartotojas įsigyja iš anksto parduodamą enciklopediją už mažesnę kainą, taikomą pirmiesiems pirkėjams. Vartotojas sumoka pirkimo kainą, bet pardavėjas nepristato prekės per nustatytą terminą; todėl vartotojas pareiškia pardavėjui ieškinį. Teismas konstatuoja, kad vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį ir kad sutartis yra negaliojanti. Pardavėjas grąžina vartotojui pirkimo kainą, bet kadangi vartotojas vis tiek nori nusipirkti enciklopediją, jis užsisako ją iš naujo už didesnę kainą, nes nebegali jos įsigyti už išankstinio pardavimo kainą.

pasekmę, reikia, remiantis teologiniu aiškinimu, ieškoti alternatyvos, kuri geriau atitiktų Direktyvos 85/577 tikslą.

80. Mano manymu, Direktyva 85/577 siekiamas tikslas geriausiai įgyvendinamas, jeigu nacionalinis teismas, konstatavęs *ex officio*, kad vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, *informuoja vartotoją apie teises, kurios jam šiuo atveju suteikiamos pagal nacionalinę teisę*. Taip vartotojui užtikrinama tinkama apsauga ir jis gali pats nuspręsti, remiantis valios autonomijos principu[86], ar jis palieka galioti sutartį, jei nebuvo informuotas apie teisę ją nutraukti.

86 — Žr., pavyzdžiui, J. Basedow „Die Europäische Union zwischen Marktfreiheit und Überregulierung – Das Schicksal der Vertragsfreiheit“, *Bitburger Gespräche Jahrbuch 2008/I*, Miunchenas, Beck, 2009, p. 86, kuriame pabrėžiama, kad sutarties laisvė yra pati svarbiausia valios autonomijos saviraiška. Dėl valios autonomijos palyginimo tikslais Vokietijos doktrinoje žr. K. Larenz, M. Wolf „Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts“, 9-asis leidimas, Miunchenas, Beck, 2004, p. 2, 2 punktą; Austrijos doktrinoje žr. H. Koziol, R. Welser „Grundriss des bürgerlichen Rechts, Band I: Allgemeiner Teil – Sachenrecht – Familienrecht“, 11-asis leidimas, Viena, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2000, p. 84; Ispanijos dokrinoje L. Díez-Picazo, A. Gullón „Sistema de derecho Civil, Vol I“, 10-asis leidimas, Madridas, Technos, 2002, 369 ir paskesnius puslapius, p. 375; Prancūzijos doktrinoje žr. J.L. Aubert, E. Savaux „Les obligations 1. Acte juridique“, 12-asis leidimas, Paryžius, Sirey, 2006, p. 72, 99 ir paskesnius punktus.

81. Be to, galimybė, kad nacionalinis teismas informuoja vartotoją apie jo teises pagal nacionalinę teisę leidžia paisyti valstybių narių pagal Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečią pastraipą turimą teisę pačioms nustatyti tinkamas priemones, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį. Jeigu nacionalinis teismas galėtų konstatuoti *ex officio*, kad nesuteikus šios informacijos sudaryta sutartis yra negaliojanti, iš valstybių narių būtų atimta diskrecija, kurią joms suteikia direktyva šių sutarčių pasekmių atžvilgiu. Iš tikrųjų lyginamosios teisės analizė rodo, kad perkeldamos Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiąją pastraipą valstybės narės praktikoje pasirinko labai įvairias priemones tais atvejais, kai vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį. Apskritai valstybes nares galima suskirstyti į dvi grupes; toliau kaip pavyzdį pateiksiu kelių valstybių narių atvejus, nevertindama, ar jos teisingai perkėlė į jų nacionalinę teisę Direktyvos 85/577 nuostatas.

82. Pirmai grupei priskirtinos valstybės, kurių nacionalinėje teisėje, kaip vartotojo neinformavimo pasekmė, numatytas arba tokios

sutarties negaliojimas (pavyzdžiui, Belgija[87], Liuksemburgas[88], Nyderlandai[89] ir Ispanija[90]), arba tai, kad sutartis vartotojui neprivaloma (pavyzdžiui, Suomija[91]), arba tai, kad negalima prašyti jos vykdymo (pavyzdžiui, Airija[92] ir Jungtinė Karalystė[93]). Antra grupė apima valstybes, kuriose informacijos vartotojui nesuteikimas pratęsia[94] sutarties nutraukimo terminą (pavyzdžiui, Austrija[95], Čekijos Respublika[96], Italija[97], Vokietija[98] ir Slovėnija[99]). Reikia taip pat pažymėti, kad kai kurios valstybės, be pagrindinės pasekmės, kaip antai negaliojimas ar nutraukimo termino pratęsimas, numato piniginę baudą (pavyzdžiui, Belgija[100] ir Italija[101]). Dar reikia pastebėti, kad *de lege ferenda* šis klausimas

87 — Žr. 1991 m. liepos 14 d. Belgijos *Loi du 14/7/1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur* 88 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad vartotojui nesuteikus informacijos sutartis yra negaliojanti. Reikia pažymėti, kad įstatyme nėra tiksliai nustatyta, ar kalbama apie santykinį, ar absoliutų negaliojimą, ir Belgijos teismai neturi vienodos pozicijos; žr., pavyzdžiui, 2005 m. spalio 31 d. *Hof van Beroep te Antwerpen* sprendimą (Rechtskundig Weekblad 2007-08, Nr. 22, 26.1.2008), kuriame šis teismas patvirtino, kad buvo kalbama apie absoliutų negaliojimą, ir 2007 m. vasario 21 d. *Hof van Beroep te Gent* sprendimą (Jaarboek Handelspraktijken & Mededinging 2007, p. 369), kuriame šis teismas patvirtino, kad buvo kalbama apie santykinį negaliojimą.

88 — Žr. 1987 m. liepos 16 d. Liuksemburgo *loi concernant le colportage, la vente ambulante, l'étalage de marchandises et la sollicitation de commandes* 10 straipsnio 4 dalį, pagal kurią sutartis yra negaliojanti ir kad vartotojas gali remtis šiuo negaliojimu, jeigu jis nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

89 — Žr. Nyderlandų įstatymo *Colportagewet* 24 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad vartotojo neinformavus sutartis yra negaliojanti. Atsižvelgiant į Nyderlandų teisėje daromą bendrą skirtumą tarp „negaliojimo“ ir „galimybės nuginčyti“, šiuo atveju kalbama apie negaliojimą, kurį teismai konstatuoja *ex officio*; žr. A. S. Hartkamp „Verbintenissenrecht“, 2 dalis, 12-asis leidimas, Deventeris, Kluwer, 2005, p. 484, 459 punktą.

90 — Kaip buvo nurodyta šios išvados 13 punkte, iš Ispanijos *Ley 26/1991, de 21 de noviembre, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles* 4 straipsnio matyti, kad jeigu sutartis buvo sudaryta ar pasiūlymas pateiktas vartotojo neinformavus apie jo teisę nutraukti sutartį, jis gali prašyti pripažinti sutartį negaliojančia.

91 — Žr. Suomijos *Kuluttajansuojalaki* 38/1978 20 straipsnio 6 skyrių, pagal kurį sutartis vartotojui neprivaloma, tačiau vartotojas turi remtis negaliojimu.

92 — Žr. Airijos European Communities Regulations (Cancellation of Contracts negotiated away from business premises), 1989, 4 straipsnio 1 dalies b punktą, kuriuo remiantis negalima reikalauti vartotojo vykdyti sutartį („the contract shall not be enforceable“), jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

93 — Žr. Jungtinės Karalystės *The Cancellation of Contracts made in a Consumer's Home or Place of Work etc. Regulations 2008*, 7 straipsnio 6 dalį, kuria remiantis negalima reikalauti vartotojo įvykdyti sutartį („the contract shall not be enforceable“), jeigu jis nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

94 — Šiuo atveju nenagrinėju, ar šių valstybių narių nuostatos, kurios bet kuriuo atveju laiko atžvilgiu apriboja taip pratęstus terminus, atitinka Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Heininger* (minėtas 17 išnašoje).

95 — Žr. Austrijos *Konsumentenschutzgesetz* 3 straipsnio 1 dalį, pagal kurią terminas sutarčiai nutraukti pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai vartotojas buvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

96 — Žr. Čekijos įstatymo *Občiansky zákonník – Zákon č. 40/1964* 57 straipsnio 3 dalį, pagal kurią vartotojas gali nutraukti sutartį per vienus metus nuo jos sudarymo, jeigu jis nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį.

97 — Žr. Italijos *Codice del consumo* 65 straipsnio 3 dalį, kuria remiantis terminas sutarčiai nutraukti – jei vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį – pratęsiamas 60 dienų, kurios prekių pardavimo sutarčių atveju pradedamos skaičiuoti tą dieną, kai vartotojas gavo prekę, o paslaugų teikimo sutarčių atveju – nuo sutarties sudarymo dienos.

98 — Žr. Vokietijos *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)* 355 straipsnio 3 dalį, pagal kurią vartotojo teisė nutraukti sutartį nepasibaigia, jeigu jis nebuvo tinkamai informuotas apie šią teisę.

99 — Žr. Slovėnijos *Zakona o varstvu potrošnikov* 43d straipsnio 4 dalį, pagal kurią sutarties nutraukimo terminas yra trys mėnesiai, jei vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį. 43d straipsnis reglamentuoja nuotoliniu būdu sudarytų sutarčių nutraukimą, o ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių atveju taikoma šio įstatymo 46c straipsnio 4 dalis.

100 — Piniginę baudą už tokios informacijos nepateikimą nustato Belgijos *Loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur* 102 straipsnio 7 punktas.

101 — Piniginė bauda numatyta Italijos *Codice del consumo* 62 straipsnyje.

galbūt bus suvienodintas Direktyva dėl vartotojų teisių, dėl kurios šiuo metu pateiktas pasiūlymas[102] ir kuriame nustatyta, kad jei vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, sutarties nutraukimo teisės laikotarpis tęsiasi tris mėnesius po to, kai prekiautojas visiškai įvykdo savo sutartines prievoles[103].

83. Dar reikia išnagrinėti, ar Direktyvos 85/577 nuostatos patenka į viešosios tvarkos sritį. Byloje *Mostaza Claro*[104] Teisingumo Teismas netiesiogiai jau įvardijo Direktyvos 93/13 nuostatas[105] kaip priklausančias viešosios tvarkos sričiai, šiuo atžvilgiu konkrečiai nurodydamas tai, kad šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis yra imperatyvi norma. Kalbant apie Direktyvą 85/577, taip pat galima teigti, kad 4 straipsnis, kuriame nustatyta pardavėjo pareiga raštu informuoti vartotoją apie jo teisę nutraukti sutartį, yra imperatyvi norma, kuria dėl to, kad viena iš šalių yra mažiau palankioje padėtyje, siekiama pakeisti formalią pusiausvyrą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų faktine pusiausvyra tarp susitariančiųjų šalių. Kaip Teisingumo Teismas jau pabrėžė dėl Direktyvos 93/13 byloje *Mostaza Claro*, taip pat Direktyvos 85/577 atžvilgiu galima konstatuoti, kad ši direktyva, kuria siekiama sustiprinti vartotojų apsaugą, pagal EB 3 straipsnio 1 dalies t įtrauką yra būtina priemonė Bendrijai nustatytoms užduotims vykdyti ir, konkrečiai kalbant, gyvenimo lygiui ir kokybei kelti visoje Bendrijoje[106].

84. Net jei Teisingumo Teismas nuspręstų neatsižvelgti į ankstesniame punkte pateiktus argumentus, susijusius su viešąja tvarka, vis dėl to reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad bylose *Océano Grupo* ir *Cofidis* Teismas rėmėsi ne viešąja tvarka tam, kad pateisintų nacionalinių teismų veiksmus *ex officio*, o tik veiksminga vartotojo apsauga, kuri gali būti užtikrinta, atsižvelgiant į pavojų, kad vartotojas nežinos savo teisių, tik jei nacionaliniai teismai veiks *ex officio*[107] . Neabejotina, kad šioje byloje irgi

102 — Pasiūlymas dėl Europos parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų teisių, COM(2008) 614, galutinis. Direktyva dėl vartotojų teisių pakeistų Direktyvą 85/577/EEB, Direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 97/7/EB dėl nuotolinės prekybos sutarčių (OL 1997 L 144, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 t., 3 sk., p. 319) ir 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir garantijų (OL 1999 L 171, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 223). Žr. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų teisių pasiūlymo, COM(2008) 614, galutinis, 47 straipsnį ir šio pasiūlymo aiškinamojo memorandumo 3 punktą.

103 — Žr. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų teisių pasiūlymo, COM(2008) 614, galutinis, 13 straipsnį.

104 — Žr. Sprendimą *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 35–38 punktai).

105 — Taip pat šiuo klausimu žr. R. Jordans „Anmerkung zu EuGH Rs. C-168/05 – Elisa Maria Mostaza Claro gegen Centro Móvil Milenium SL“, *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*, Nr. 1/2007, p. 50; P. Courbe, C. Brière, A. Dionisi-Peyrusse, F. Jault-Seseke, C. Legros, „Clause compromissoire et réglementation des clauses abusives: CJCE, 26 octobre 2006“, *Petites affiches*, Nr. 152/2007, p. 14; G. Poissonnier, J.-P. Tricoit „La CJCE confirme sa volonté de voir le juge national mettre en oeuvre le droit communautaire de la consommation“ *Petites affiches*, Nr. 189/2007, p. 15.

106 — Žr. sprendimą *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje, 37 punktas).

107 — Žr. sprendimą *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje, 26 punktas) ir sprendimą *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 33 punktas). Šis aspektas taip pat pabrėžiamas generalinio advokato P. Mengozzi išvadoje, pateiktoje 2007 m. kovo 29 d. byloje *Rampion* (C-429/05, Rink. p. I-8017, 61 punktas).

reikia užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą, o dėl to šio reikalavimo, mano manymu, pakanka siekiant pateisinti nacionalinių teismų veiksmus *ex officio*, net jei nesiremiama viešosios tvarkos argumentu.

85. Atsakymas, kad nacionalinis teismas, jeigu konstatuoja *ex officio*, jog vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, informuoja pastarąjį apie teises, kurios jam šiuo atveju suteikiamos pagal nacionalinę teisę, mano manymu, neprieštarauja ir Teisingumo Teismo sprendimui byloje *Hamilton*[108]. Toje byloje, kurioje Teisingumo Teismas turėjo nuspręsti, ar priemonė, pagal kurią vartotojas teise nutraukti sutartį turi pasinaudoti mėnesį po to, kai šalys visiškai įvykdė įsipareigojimus pagal ilgalaikę paskolos sutartį, yra tinkama vartotojų apsaugos priemonė, Teisingumo Teismas pabrėžė, jog Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiojoje pastraipoje numatyta sąvoka „tinkama“ parodo, kad minėtos priemonės nėra skirtos absoliučiai apsaugoti vartotojus[109] ir kad direktyvos bendra struktūra bei tam tikrų nuostatų formuluotės rodo, jog tam tikri apribojimai taikomi vartotojų apsaugai[110]. Vis dėlto reikia atsižvelgti į tą aplinkybę, kad šie apribojimai taikomi konkrečioms faktinėms aplinkybėms byloje, kurioje abiejų sutarties šalių įsipareigojimai buvo visiškai įvykdyti[111].

86. Pagrindinėje byloje vis dėlto iš faktinių aplinkybių aprašymo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad iš sutarties kylantys įsipareigojimai nebuvo visiškai įvykdyti. Įsigyta prekė buvo pristatyta vartotojai ir visa pirkimo kaina buvo 1909 EUR, iš kurių vartotoja sumokėjo tik 47,48 EUR, t. y. tik mažytę dalį. Pardavėjas pradėjo prieš vartotoją procedūrą dėl to, kad ji nevisiškai įvykdė įsipareigojimus pagal sutartį. Taigi vartotojų apsaugos apribojimai, kuriuos Teisingumo Teismas nurodė byloje *Hamilton*, nėra svarbūs šioje byloje, nes dviejų šalių iš sutarties kylantys įsipareigojimai dar nebuvo visiškai įvykdyti.

108 — Sprendimas *Hamilton* (minėtas 23 išnašoje).

109 — Ten pat, 39 punktas. Šis aspektas taip pat pabrėžiamas doktrinoje; žr., pavyzdžiui, P. Mankowski „Die gemeinschaftsrechtliche Kontrolle von Erlöschenstatbeständen für verbraucherschützende Widerrufsrechte“, *Juristenzeitung*, Nr. 23/2008, p. 1143.

110 — Ten pat, 40 punktas.

111 — Šį aspektą doktrinoje pabrėžia, pavyzdžiui, K. Kroll „Vertragserfüllung als zeitliche Grenze des verbraucherschützenden Widerrufsrechts“, *Neue Juristische Wochenschrift*, Nr. 28/2008, p. 2000. Šiuo klausimu taip pat žr. H. Edelmann, „EuGH: Kein grenzenloser Verbraucherschutz“, *Betriebs-Berater*, Nr. 19/2008, p. 970; A. Raynouard „CJCE, 10 avril 2008, C-412/06, Annelore Hamilton c/ Volksbank Filder eG“, *Revue de jurisprudence commerciale*, Nr. 4/2008, p. 305. Reikia pridurti, kad Teisingumo Teismas byloje *Hamilton* pabrėžė, jog sąvokos „iš sutarties kylantys įsipareigojimai“ vartojimas Direktyvos 85/577 penktoje konstatuojamojoje dalyje rodo, kad vartotojas gali nutraukti tokią sutartį bet kuriuo jos galiojimo momentu (sprendimas *Hamilton*, minėtas 23 išnašoje, 41 punktas, išskirta mano), tačiau tik jeigu jis nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį. Bet kuriuo atveju tai neįrodo vartotojų apsaugos apribojimo, kol įsipareigojimai pagal sutartį dar neįvykdyti.

6. Nacionalinio teismo teisė ar pareiga veikti *ex officio*?

87. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neklausia, ar pagal Direktyvos 85/577 4 straipsnį jis turi pareigą veikti *ex officio*, jeigu vartotojas nebuvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, bet, atvirkščiai, ar direktyvos 4 straipsnis jam leidžia tai daryti, reikia išsiaiškinti, ar šioje byloje kalbama apie teisę, ar pareigą veikti *ex officio*. Šis aspektas ypač svarbus, nes šioje byloje Komisija gina poziciją, kad nacionaliniai teismai nagrinėjamu atveju turi pareigą veikti *ex officio*[112], o Austrijos vyriausybė mano, kad nacionaliniai teismai tokios pareigos neturi[113].

88. Visų pirma reikia pažymėti, kad nacionalinį teismą reikia stengtis suprasti atsižvelgiant į Ispanijos teisę. Iš tikrųjų Ispanijos teisė nagrinėjamu atveju neleidžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui veikti *ex officio*, todėl jis klausia, ar Bendrijos teisė jam leidžia tai daryti[114] Taigi iš taip suformuluoto prejudicinio klausimo matyti, kad nacionalinis teismas ieško Bendrijos teisėje teisinio pagrindo tam, kad galėtų veikti *ex officio.*

89. Palyginimo tikslais dar reikia pabrėžti, kad byloje *Océano Grupo*[115] Teisingumo Teismas dėl Direktyvos 93/13 nusprendė, kad nacionalinis teismas *gali* vertinti *ex officio* sutarties sąlygos nesąžiningumą. Be to, byloje *Cofidis* Teisingumo Teismas kalbėjo apie nacionalinio teismo *galimybę*[116] atlikti tokį

112 — Žr. šios išvados 31 punktą.

113 — Austrijos vyriausybė konkrečiai tvirtina, kad Direktyvos 85/577 4 straipsniu nereikalaujama valstybių narių, kad jų teismai veiktų *ex officio*. Žr. šios išvados 27 punktą.

114 — Taip irgi galima suprasti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą ir Teisingumo Teismo atsakymą byloje *Océano Grupo* (minėta 13 išnašoje). Šiuo klausimu žr. M. Van Huffel „La condition procédurale des règles de protection des consommateurs: les enseignements des arrêts Océano, Heininger et Cofidis de la Cour de justice“, *Revue européenne de droit de la consommation*, Nr 2/2003, p. 94.

115 — Tai matyti iš daugelio sprendimo *Océano Grupo* (minėtas 13 išnašoje) rezoliucinės dalies pirmo punkto kalbinių versijų. Žr., pavyzdžiui, versiją prancūzų kalba.(„le juge national *puisse* apprécier d'office“), anglų kalba („the national court *being able* to determine of its own motion“), vokiečių kalba („das nationale Gericht von Amts wegen prüfen *kann*“), italų kalba („il giudice nazionale […] *possa* valutare d'ufficio“), ispanų kalba („el Juez nacional *pueda* apreciar de oficio“), portugalų kalba („o juiz nacional *possa* apreciar oficiosamente“) ir olandų kalba („dat de nationale rechter <…> ambtshalve *kan* toetsen“).

116 — Žr. sprendimą *Cofidis* (minėtas 14 išnašoje, 32, 33 ir 35 punktai). Kai kuriose kalbinėse versijose šiuose punktuose vartojami du skirtingi žodžiai, pavyzdžiui, versijoje prancūzų kalba („faculté“ ir „pouvoir“), italų kalba („facoltà“ in „potere“), portugalų kalba („faculdade“ in „poder“). Kitose versijose vartotojamas tas pats žodis, pavyzdžiui versijoje anglų kalba („power“), vokiečių kalba („Befugnis“), ispanų kalba („facultad“), olandų kalba („bevoegdheid“).

vertinimą. Teisingumo Teismas nuėjo dar toliau sprendime *Mostaza Claro* ir nusprendė, kad nacionalinis teismas *ex officio* turi vertinti sutarties šalių nesąžiningumą[117].

90. Šioje byloje, mano nuomone, taip pat kalbama apie nacionalinio teismo pareigą veikti *ex officio*, nes tik taip įmanoma užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą, kurios siekiama Direktyva 85/577[118]. Jeigu šis vertinimas būtų paliktas tik nacionalinių teismų diskrecijai, būtų neaišku, kurių kriterijų pagrindu teismas veiktų *ex officio* vienais ar kitais atvejais. Nacionalinių teismų pareiga veikti *ex officio* taip pat yra svarbi, nes sistemiški veiksmai *ex officio* bus atgrasantys, kadangi pardavėjas bus atgrasytas neinformuoti vartotojo apie jo teisę nutraukti sutartį[119].

117 — Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad sprendimo *Mostaza Claro* (minėtas 15 išnašoje) rezoliucinėje dalyje tik keliose kalbinėse versijose aiškiai vartojamas imperatyvas, pavyzdžiui, versijoje anglų kalba („*must* determine whether the arbitration agreement is void“) ar slovėnų kalba („*mora* <…> presojati ničnost arbitražnega dogovora“) – kitose kalbinėse versijose rezoliucinėje dalyje vartojamas esamasis laikas, pavyzdžiui, versijoje prancūzų kalba („apprécie la nullité de la convention d'arbitrage“) ar versijoje vokiečių kalba („die Nichtigkeit der Schiedsvereinbarung prüft“). Vis dėlto pareiga vertinti *ex offcio* aiškiai išplaukia iš sprendimo 38 punkto; žr. šio sprendimo punkto kai kurias kalbines versijas, pavyzdžiui, prancūzų kalba („*soit tenu* d'apprécier d'office“), anglų kalba („*being required* to assess of its own motion“), vokiečių kalba („von Amts wegen <…> prüfen *muss*“), įtalų kalba („*sia tenuto* a valutare d'ufficio“), ispanų kalba(„*deba* apreciar de oficio“), portugalų kalba („*deva* apreciar oficiosamente“), slovėnų kalba (*dolžnost* <…>, bei olandų kalba („ambtshalve *dient* te beoordelen“).

118 — Šį aspektą palyginimo su Direktyva 93/13 tikslais nurodo Van Huffel, *op.cit.* 113 išnašoje, p. 97.

119 — Ten pat, 77 punktas.

91. Taigi manau, kad nacionaliniai teismai turi pareigą, ne tik teisę, konstatuoti *ex officio*, ar vartotojas buvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, ir jį informuoti, jei tai nebuvo padaryta, apie teises, kurias jis šiuo atveju turi pagal nacionalinę teisę.

C — *Išvada*

92. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, manau, kad į prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: kartu skaitomos EB 153, EB 3 straipsnio 1 dalies t punkto ir Direktyvos 85/577 4 straipsnio trečiosios pastraipos nuostatos turi būti aiškinamos kaip šios bylos aplinkybėmis neleidžiančios nacionaliniam teismui konstatuoti *ex officio*, kad sutartis yra negaliojanti, jeigu vartotojas nesirėmė negaliojimu per procesą šiame teisme; vis dėlto nacionalinis teismas turi konstatuoti *ex officio*, ar vartotojas buvo informuotas apie jo teisę nutraukti sutartį, ir jį informuoti, jei tai nebuvo padaryta, apie teises, kurias jis šiuo atveju turi pagal nacionalinę teisę.

VII — Išvada

93. Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Audiencia Provincial de Salamanca* pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

„Kartu skaitomos EB 153, EB 3 straipsnio 1 dalies t punkto ir 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose, 4 straipsnio trečios pastraipos nuostatos turi būti aiškinamos kaip šios bylos aplinkybėmis neleidžiančios nacionaliniam teismui konstatuoti *ex officio*, kad sutartis yra negaliojanti, jeigu vartotojas nesirėmė negaliojimu per procesą šiame teisme; vis dėlto nacionalinis teismas turi konstatuoti *ex officio*, ar vartotojas buvo informuotas apie teisę nutraukti sutartį, ir jį informuoti, jei tai nebuvo padaryta, apie jo teises, kurias jis šiuo atveju turi pagal nacionalinę teisę.“